

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการพัฒนาครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนคอนยานางศึกษา อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. การพัฒนาครู

1.1 ความหมายของการพัฒนาครู

1.2 ความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาครู

1.3 วัตถุประสงค์ในการพัฒนาครู

1.4 กระบวนการพัฒนาครู

2. กระบวนการพัฒนาครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน

2.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ

2.2 การศึกษาดูงาน

2.3 การนิเทศภายใน โดยใช้วิธีการนิเทศแบบคลินิก

3. การวิจัยในชั้นเรียน

4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

5. บริบทของโรงเรียนคอนยานางศึกษา

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การพัฒนาครู

คนเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในหน่วยงานหรือในการบริหารงาน เพราะคนถือเป็นปัจจัยที่จะทำให้หน่วยงานประสบผลสำเร็จ ฉะนั้นผู้บริหารองค์กรหรือหน่วยงานจะต้องมีการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับงานที่ปฏิบัติและเพื่อผลสัมฤทธิ์ของหน่วยงาน ในการพัฒนาครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนคอนยานางศึกษา อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ

การพัฒนาครู รายละเอียด ดังนี้

1.1 ความหมายของการพัฒนาครู

นักวิชาการศึกษาได้ให้ความหมายของการพัฒนาบุคลากรครูไว้ต่างๆ ดังนี้

พนัส หันนาภินทร์ (2542 : 80) กล่าวว่า เรามักจะมีคำที่ใช้กันอยู่สองคำในการพัฒนาคือ การฝึกฝน (Training) กับการให้การศึกษา (Education) ความหมายแรกนั้นมักจะมี ความหมายไปในทางเพิ่ม ความถนัด ทักษะและความสามารถเฉพาะอย่างในการทำงาน ส่วน คำว่าให้ศึกษานั้นมักจะเพ่งเล็งถึงความพยายามที่จะเพิ่มความรู้ความเข้าใจ มโนทัศน์ รวมทั้ง ทักษะของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับงานที่เปลี่ยนแปลงไปไม่ว่าจะด้วย เทคโนโลยี เทคนิคในการทำงานสภาพแวดล้อม รวมทั้งการที่จะต้องไปรับตำแหน่งใหม่ที่อาจจะ มีธรรมชาติของการทำงานแตกต่างไปจากเดิม

กิติมา ปริศคีลิก (2532 : 118) กล่าวว่า การพัฒนาครู หมายถึง กระบวนการ หรือกรรมวิธีต่าง ๆ ที่มุ่งเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ให้กับบุคลากรในองค์การ ตลอดจนพัฒนาทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานให้เป็นไปในทางที่ดี มีความรับผิดชอบต่องาน อันจะทำให้ งานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นิพนธ์ อรรคอำนวย (2535 : 9) กล่าวว่า วิชาว่า การพัฒนาครูเป็นกระบวนการ ที่สำคัญอย่างหนึ่งของการบริหารงานบุคลากร เพราะเมื่อได้เลือกสรรคนที่มีความรู้ ความสามารถเข้าทำงานแล้ว เมื่อเวลาผ่านไปบรรดาความรู้ต่าง ๆ ก็ลดน้อยลงไป ประกอบกับ วิทยาการต่าง ๆ เจริญขึ้น รวมทั้งเทคนิคการทำงาน ได้เปลี่ยนไป จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนา บุคลากรเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้มีความสามารถเหมาะสมกับเหตุการณ์ปัจจุบันและตำแหน่ง หน้าที่ที่กระทำอยู่เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่องค์การมากขึ้น

พะยอม วงศ์สารศรี (2530 : 116) การพัฒนา หมายถึง การทำให้มีคุณภาพ มากขึ้น ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับบุคคล หรือดำเนินงาน เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและทัศนคติที่ดี ต่อการปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบให้มีคุณภาพ มีประสบการณ์และประสบผลสำเร็จ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535 : 70) กล่าวว่า งานพัฒนาครู หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของครูปฏิบัติงานใน สถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญสองประการ คือ เพื่อให้มีความรู้ความสามารถเหมาะสม กับงานที่ได้มอบหมาย และเพื่อให้บุคลากรนั้นๆ มีความสามารถเหมาะสมกับงานที่ได้รับ มอบหมาย และเพื่อให้บุคลากรนั้นๆ มีความสามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แคสเทตเตอร์ (Casterter. 1976 : 273 ; อ้างอิงมาจาก คณิงนิจ กองผาพา. 2543 : 10) กล่าวว่า การพัฒนาครูในวงการศึกษามาถึง การจัดเตรียมการต่างๆ ที่ระบบโรงเรียนได้จัดทำขึ้น เพื่อการปรับปรุงการปฏิบัติงานของครู ตั้งแต่เริ่มต้นการจ้างครูไว้ จนกระทั่งครูปลดเกษียณ

อาเธอร์ (Arthur. 1955 : 121 ; อ้างอิงมาจาก จำลอง ภูอ่าง. 2542 : 15) กล่าวว่า การพัฒนาครู หมายถึง การฝึกอบรมและการศึกษาแก่บุคคล โดยให้คำอธิบายประกอบว่าการฝึกอบรมคือการให้ครูเหมาะสมกับงาน ส่วนการศึกษา หมายถึง การให้ความรู้เพื่อให้ครูปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและงานในหน้าที่

จากความหมายของการพัฒนาครู ดังกล่าว สรุปได้ว่า การพัฒนาครู หมายถึง กระบวนการและวิธีการต่างๆ ที่นำมาใช้เพื่อทำให้ครูในโรงเรียนเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เกิดทักษะและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน อันจะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 ความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาครู

การพัฒนาครูนั้น เป็นกระบวนการหนึ่งของการบริหารบุคคล ซึ่งมีความสามารถเป็นอย่างยิ่ง เพราะการพัฒนาครู เป็นกระบวนการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของบุคคลเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตในการสรรหาและเลือกสรรคน แม้จะได้คนที่ความรู้ความสามารถสูงแล้วก็ตาม แต่ก็ยังหาผู้ดิ่งแค่นั้นไม่ เพราะความเจริญทางวิทยาการและเทคโนโลยี มีอยู่อย่างไม่หยุดยั้ง ซึ่งจำเป็นจะต้องนำมาใช้ในการบริหารงาน มิฉะนั้น องค์การจะก้าวไปไม่ทันโลก หลักรการใช้คนให้เกิดประโยชน์สูงสุดจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มเติมอยู่เสมอ (อุทัย หิรัญโต, 2531 : 109) ซึ่งพนัส หันนาคินทร์ (2526 : 61) กล่าวว่า เมื่อคนทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ก็ย่อมหวังความก้าวหน้าและความสำเร็จในชีวิต งานใดที่ผู้ปฏิบัติมองไม่เห็นความก้าวหน้าหรือช่องทางที่จะก้าวหน้า ผู้ปฏิบัติก็ย่อมหมดกำลังใจที่จะทำงานต่อไป ทั้งนี้เพราะความสัมฤทธิ์ผลในการทำงานและการเรียนรู้เป็นความต้องการขั้นทุติยภูมิของมนุษย์ และเมธี ปิณฑานนท์ (2523 : 150) กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรว่า อาชีพบุคลากรจะต้องตามให้ทันเหตุการณ์ความเปลี่ยนแปลง หรือค้นพบสิ่งใหม่ๆ ในวิชาการและวิชาชีพบุคลากร อาชีพบุคลากรนั้นจะหยุดนิ่งไม่ได้เพราะความรู้และวิธีการต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพื่อที่จะให้การศึกษแก่นักเรียนได้ผลเต็มที่และทันต่อ

ความเจริญก้าวหน้าของโลก บุคลากรจึงต้องติดตามความเจริญก้าวหน้าเหล่านี้อยู่เสมอ
พนัส หันนาคินทร์ (2542 : 80) กล่าวถึงความจำเป็นที่องค์กรจะต้องจัดให้
มีการพัฒนาครูในสถานศึกษานั้นคือ

1. ประสิทธิภาพขององค์การย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถในการทำงาน
ของผู้ปฏิบัติงาน และประสิทธิภาพในการทำงานก็ขึ้นอยู่กับโอกาสที่เขาจะ ได้พัฒนาตัวเอง
ซึ่งอาจเป็นไปได้ด้วยความสมัครใจที่จะปรับปรุงตนเอง หรือองค์การจัดหาโอกาสให้แก่เขาที่จะ
พัฒนาตนเองตามจุดมุ่งหมายขององค์การนั้น

2. พัฒนาการของคนเป็นกิจกรรมที่จะต้องกระทำตั้งแต่เกิดจนตาย หรือครบ
เท่าที่ความสามารถในการรับรู้จะยังมีอยู่ได้ ในส่วนขององค์การที่จะเป็นจะต้องสร้างให้เกิด
ความพัฒนาตราบที่เขายังปฏิบัติงานอยู่ในองค์การนั้นๆ

3. เป็นหน้าที่และความจำเป็นขององค์การที่จะต้องพัฒนาบุคลากร เพื่อรับกับ
การเปลี่ยนแปลงในด้านกำลังคน เช่น ในกรณีที่มีตำแหน่งว่างลงอันเรื่องมาจากสาเหตุต่างๆ เช่น
การลาออก การเสียชีวิต ตลอดจนการขยายงาน หรือเปลี่ยนแปลงจุดหมายในองค์การ

4. การพัฒนาครูนั้นถือได้ว่าเป็นการลงทุนรูปหนึ่งที่จะ ได้ผลทั้งระยะสั้นและ
ระยะยาว นอกจากจะเป็นการเสริมสร้างประสิทธิภาพของผู้ปฏิบัติงาน แล้วยังมีส่วนช่วยค้ำคูณ
ที่มีความสามารถที่ได้รับการพัฒนาแล้วให้มีความประสงค์ที่จะอยู่ร่วมทำงานให้แก่องค์กรนั้น
มากขึ้น อันจะเป็นการสร้างความเป็นปึกแผ่นแน่นหนาให้แก่องค์กรนั้นอีกด้วย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2531 : 248-259) ได้สรุปความสำคัญของ
การพัฒนาครู ไว้ดังนี้

1. การพัฒนาครูช่วยให้ระบบและวิธีการปฏิบัติงานมีสมรรถภาพดียิ่งขึ้น
มีการติดต่อประสานงานดียิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะการพัฒนาครูจะช่วยเร่งเร้าความสนใจในการปฏิบัติงาน
ของบุคคลให้มีความสำนึกรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น และนอกจากนี้
เมื่อได้รับความรู้ใดจาก โครงการพัฒนาครูแล้ว ก็ย่อมที่แนะนำเอาความรู้นั้น ไปใช้ปฏิบัติงานต่อไป
ได้ ซึ่งจะช่วยให้สามารถแก้ไขข้อบกพร่องและปรับปรุงวิธีการดำเนินงานของตนให้มี
ประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นผลทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ

2. การพัฒนาครูเป็นวิธีการอย่างหนึ่ง ที่จะช่วยทำให้เกิดการประหยัด
ลดความสิ้นเปลืองของวัสดุที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพราะเมื่อบุคคลใดได้รับการพัฒนามาเป็น
อย่างดีแล้วย่อมสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง มีความผิดพลาดในการปฏิบัติงานน้อย
ซึ่งจะมีผลทำให้้องค์การสามารถลดค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ลงได้ด้วย

3. การพัฒนาครูช่วยลดระยะเวลาของการเรียนรู้งานให้น้อยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เพิ่งเข้าทำงานใหม่ หรือเข้ารับตำแหน่งใหม่ อีกทั้งยังเป็นการช่วยลดความเสียหายต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น จากการทำงานแบบลองผิดลองถูกอีกด้วย

4. การพัฒนาครูเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้าหน่วยงานต่างๆ ในการตอบคำถามหรือให้คำแนะนำแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาของตน กล่าวคือ ในกรณีที่ครูเข้าทำงานใหม่หรือเข้ารับตำแหน่งในหน่วยงานใดๆ ก็ตาม ในระยะเวลาเริ่มแรกนั้นย่อมจะมีความเข้าใจในลักษณะงานตามหน้าที่ใหม่ไม่มากนัก จึงมักจะต้องสอบถาม หรือขอคำแนะนำจากหัวหน้าหน่วยงานนั้น หรือบุคคลอื่นใดก็ตามที่อยู่ตลอดเวลาซึ่งก่อให้เกิดภาระแก่หัวหน้าหน่วยงานที่ต้องคอยอยู่ตลอดเวลา ก่อให้เกิดภาระแก่หัวหน้าหน่วยงานที่ต้องคอยตอบคำถาม หรือให้คำแนะนำอยู่เสมอ ดังนั้น ถ้าหากจัดให้มีโครงการพัฒนาครูเหล่านั้นเสียก่อน ก็ย่อมที่จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในลักษณะของงานที่ต้องปฏิบัติแต่แรกก็ย่อมที่จะไม่ต้องสอบถามบุคคลอื่นอยู่ตลอดเวลา ทำให้หัวหน้าหน่วยงานนั้นลดภาระในการตอบคำถามหรือให้คำแนะนำลง จะได้มีเวลาปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่

5. การพัฒนาครูเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นครูให้ปฏิบัติงานเพื่อความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน ทั้งนี้เพราะ โดยทั่วไปแล้วเมื่อมีการพิจารณาเลื่อนตำแหน่งที่ได้รับการเลื่อนขั้นได้ ซึ่งผู้ที่ได้รับการพัฒนาแล้วย่อมมีโอกาสกว่าผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการพัฒนา

6. การพัฒนาครูยังช่วยทำให้บุคคลนั้นๆ มีโอกาสได้รับความรู้ความคิดใหม่ๆ ทำให้เป็นคนทันสมัยต่อความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใหม่ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้เกี่ยวกับหลักการบริหารงาน อุปกรณ์เครื่องใช้สำนักงาน ซึ่งมีการคิดค้นและเสนอแนะสิ่งใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา ถ้าหากสามารถรู้และเข้าใจอย่างแท้จริงแล้ว ย่อมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนได้ และในที่สุดย่อมก่อให้เกิดผลดีต่อองค์กร

จากการศึกษาถึงความสำคัญของการพัฒนาครูดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า การพัฒนาครูมีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารงานของผู้บริหารของหน่วยงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูในโรงเรียน ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญและให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในสังคมปัจจุบัน ครูสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงาน ทำให้หน่วยงานได้รับผลจากการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพ และประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.3. วัตถุประสงค์ในการพัฒนาครู

ในการพัฒนาครูนั้น ได้มีนักวิชาการศึกษาได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการพัฒนาครูไว้ดังนี้

พนัส หันนาคินทร์ (2542 : 79) กล่าวถึงจุดประสงค์ในการพัฒนาครูนั้นมี 2 ประการ คือ เพื่อสถานศึกษา และเพื่อตัวครูเอง

1. วัตถุประสงค์เพื่อสถานศึกษา

1.1 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

1.2 เพื่อลดความสูญเสียอันเกิดจากความไม่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือความประมาทเลินเล่อ รวมทั้งความไม่รู้จักวิธีการทำงาน

1.3 เพื่อลดอุบัติเหตุอันอาจเกิดขึ้นแก่ผู้ปฏิบัติงานเอง หรือต่อหน่วยงานที่ปฏิบัติโดยเฉพาะอัตรากำลัง

1.4 เพื่อพัฒนาความเข้าใจระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับหัวหน้า เพราะจากประสบการณ์ ที่แตกต่างกัน ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความขัดแย้ง ซึ่งอาจจะขจัดลงได้ด้วยความเข้าใจซึ่งกันและกัน และข้อมนำมาซึ่งความพอใจในการทำงานต่อไป

1.5 เพื่อส่งเสริมความคิดริเริ่มทั้งในด้านการผลิต และการจัดระบบ

การจัดการ

1.6 เพื่อเป็นการเตรียมบุคลากรสำหรับงานที่อาจจะขยายขึ้น หรือทดแทนคนที่ต้องเปลี่ยนหน้าที่ หรือคนที่ต้องสูญเสียไป

2. วัตถุประสงค์ของครูในสถานศึกษา

2.1 เพื่อสนองความต้องการที่จะก้าวหน้าอันเป็นความต้องการระดับสูงของบุคคล

2.2 เพื่อสร้างขวัญหรือกำลังใจในการทำงาน ทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความรู้สึกว่าได้รับความเอาใจใส่ และแลเห็นคุณค่าจากองค์กร อันก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อสถานศึกษา

2.3 เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถและสมรรถภาพในการปฏิบัติงาน

2.4 เพื่อลดอุบัติเหตุหรือความสูญเสียทั้งวัสดุและตัวผู้ปฏิบัติงานเอง

2.5 เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจในเหตุผล นโยบาย และความจำเป็นในการดำเนินงานของผู้บริหารในองค์กรหรือหน่วยงาน

สนอง เกรือมาก (2537 : 1074) ได้ให้ความมุ่งหมายของการพัฒนาครูไว้ 2 ประการ คือ

1. เพื่อให้บุคคลได้มีความสามารถเหมาะสมกับงานที่ปฏิบัติ อันได้แก่การพัฒนาบุคคลที่เข้าทำงานใหม่ หรือก่อนทำงานหรือการพัฒนาครูก่อนที่จะเลื่อนตำแหน่งหรือแต่งตั้ง เป็นต้น

2. เพื่อเพิ่มพูนความสามารถ ในการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น เพื่อจะได้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สวัสดิ์ สายประสิทธิ์ และคนอื่นๆ (2537: 210) ได้ให้ความมุ่งหมายที่จำเป็นจะต้องจัดให้มีการพัฒนาครู จำแนกออกเป็น 4 ประการ คือ

1. ความต้องการที่จะต้องเพิ่มความสามารถและฝีมือในการทำงานซึ่งปฏิบัติอยู่หรือสำหรับความก้าวหน้าในอนาคต

2. ความต้องการที่จะเพิ่มความรู้ ความสามารถในลักษณะต่างๆ ไปแต่เกี่ยวกับงานในสาขาปฏิบัติงานอยู่

3. ความต้องการที่จะต้องเพิ่มพูนความรู้ให้มากขึ้นในลักษณะต่างๆ ไปที่ไม่เจาะจงว่าจะเกี่ยวข้องกับงานที่ปฏิบัติอยู่หรือไม่

4. ความต้องการที่จะต้องพัฒนาเจตคติ บุคลิกภาพ และท่าทีในการทำงาน จากความมุ่งหมายในการพัฒนาครูที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า การพัฒนาครูมี จุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน โดยการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถของบุคลากรให้มีทักษะ ความชำนาญ เจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ เพื่อนำมาซึ่งความสำเร็จสู่หน่วยงาน

1.4. กระบวนการพัฒนาครู

กระบวนการพัฒนาครู หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินงานการ ในการพัฒนาครูอย่างมีแบบแผนเป็นระบบ มีนักวิชาการหลายท่าน ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาครูไว้ดังนี้

พนัส หันนาคินทร์ (2529 : 121-123) ได้ให้ข้อเสนอแนะกิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนาครูไว้ว่าอาจทำได้หลายวิธี

1. การอ่านหรือแสวงหาความรู้ด้วยวิธีอื่น เช่น การฟังปาฐกถา ในกรณีการอ่านดูเหมือนจะมีความสำคัญยิ่ง เพราะบุคลากรย่อมทำทันทีเมื่อมีโอกาส

2. การค้นคว้าและการทดลองด้านวิชาชีพ หรือความรู้ด้านวิชาการแบบง่ายที่สุด คือ การศึกษาจากตำราต่างๆ แล้วรวบรวมเป็นบทความชิ้นใหม่

3. การทดลองและการวิจัย เป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงบางอย่าง การวิจัยมีตั้งแต่แบบง่ายๆ เช่น สังเกตการขาดเรียนของนักเรียนในเดือนต่างๆ ไปจนถึงการวิจัยที่ต้องใช้ความรู้พื้นฐานในเรื่องนั้นๆ

4. การเข้าร่วมประชุมอบรมทางวิชาการ เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในหมู่ผู้มีความสนใจร่วมกัน ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมมีทักษะและความรู้กว้างขวางยิ่งขึ้น

5. การไปสังเกตการสอนในโรงเรียนอื่น ย่อมจะไม่ทำให้หลงผิดคิดว่าสิ่งที่ตนกระทำอยู่นั้นดีที่สุดแล้ว เพราะไม่มีที่จะเปรียบเทียบ ทำให้เกิดความอคติมองเห็นตัวอย่างในการทำงาน ตลอดจนอุปสรรคต่างๆ ได้ดี

6. การมีกิจกรรมร่วมกับชุมชน จะทำให้ได้ความรู้เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม ตลอดจนถึงความเชื่อและความคิดของคนในชุมชนนั้นๆ

7. การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของโรงเรียน เป็นการฝึกให้รู้จักการทำงานในฐานะผู้บริหาร ซึ่งเป็นการเตรียมผู้บริหารในโอกาสต่อไป

8. การลาหยุดเพื่อศึกษาต่อหลังจากที่ได้ทำงานพอสมควรแล้ว การลาศึกษาต่อหลังจากที่ได้ทำงานแล้วจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะจะทำให้ได้ประสบการณ์ที่ผ่านมาแล้ว เป็นรากฐานที่จะเข้าใจปัญหาต่อไป

วรรณ นาคเพชรพลู (2535 : 32 – 34) ได้กล่าวสรุปเป็นหลักการในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคลากรไว้ 8 ประการ

1. การปฐมนิเทศ คือ การแนะนำอบรมให้ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับระบบของหน่วยงานนั้นเพื่อให้บุคลากรรับรู้และมีข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานที่ที่ตนกำลังจะไปปฏิบัติงานในทุกด้าน เพื่อเป็นประโยชน์แก่บุคลากรจะได้ปรับตัวได้เร็วขึ้น

2. การฝึกอบรม หรือ ประชุมเชิงวิชาการ โดยจัดตามความสนใจของผู้เข้ารับการอบรมระยะสั้นและระยะยาว ส่วนใหญ่เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน และแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน

3. การสัมมนาทางวิชาการ ส่วนใหญ่จะใช้เวลาประมาณ 3 – 7 วัน เป็นการสัมมนาเกี่ยวกับเรื่องการศึกษา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ ปัญหาต่าง ๆ มากกว่าจะมุ่งในด้านทฤษฎี

4. การเผยแพร่ข่าวสารทางวิชาการ เช่นการทำจุลสารเผยแพร่ผลงานวิจัย ความก้าวหน้าทางวิชาการด้านการศึกษา สรุปล่องข่าว ออกข่าวสารเพื่อกระตุ้นความสนใจในด้านคุณภาพการสอน

5. การจัดสัปดาห์ทางวิชาการ เป็นวิธีการพัฒนาบุคลากรอย่างหนึ่ง ควรจัดให้มี เช่น การจัดนิทรรศการ การบรรยาย อภิปรายและอื่น ๆ ซึ่งอาจให้บุคลากรหรือผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกมาบรรยายในหัวข้อที่บุคลากรส่วนใหญ่มีความต้องการและสนใจ

6. การส่งเสริมการศึกษาต่อ วิชาที่จะให้ไปศึกษาเพิ่มเติม หรือดูงานจะต้องเป็นสาขาวิชาที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในสถาบันการศึกษา ศึกษาทางไปรษณีย์ในวิชาที่เกี่ยวข้องกับงานศึกษาจากเอกสารวิชาการต่าง ๆ จากสื่อต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเพิ่มพูนทักษะและความรู้ให้กว้างขวางขึ้น

7. การแต่งตั้งโยกย้าย การสับเปลี่ยนหน้าที่การงาน ถ้าเป็นไปได้โดยความเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่และความรู้ความสามารถแล้ว ก็จะเป็นการส่งเสริมสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของบุคคลนั้น ได้อย่างมาก กล่าวคือ การใช้คนให้ถูกกับงาน

8. การศึกษาดูงานและสังเกตวิธีการทำงาน การส่งเสริมสมรรถภาพของบุคคล โดยวิธีการสนับสนุนให้ผู้ได้บังคับบัญชามีโอกาสสังเกตหรือศึกษาวิธีการทำงานของผู้บังคับบัญชานั้น ผู้บังคับบัญชาจะต้องเป็นคนดี มีฝีมือในการทำงาน สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีได้ จึงจะเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง

เมธี ปิณฑานนท์ (2529 : 108-118) ได้กล่าวถึงกระบวนการในการพัฒนาครูไว้ว่าจะต้องมีการจัด โปรแกรมอย่างมีระบบและเป็นกระบวนการ โดยมีขั้นตอนเกี่ยวข้องกันในแผนงาน 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดจุดมุ่งหมายและบทบาทของหน่วยงาน

ในการที่จะให้มองเห็นภาพของกระบวนการพัฒนาครูอย่างชัดเจน มีความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจความสัมพันธ์ของเป้าประสงค์ กับระบบงานที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาครู ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

1. เป้าประสงค์ของระบบ โรงเรียนจะก่อให้เกิดตำแหน่งและความรับผิดชอบต่างๆ ในหน่วยงาน
2. กิจกรรมต่างๆในระบบโรงเรียนต้องการทักษะ ความรู้ และความสามารถในด้านต่างๆ ของครู
3. งานของระบบ โรงเรียนจัดขึ้นเป็นระบบย่อยๆหรือหน่วยงานย่อยๆ และ

ปฏิบัติงานโดยครูเป็นกลุ่ม เช่น ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษาและอื่นๆ

4. ในการที่จะปรับปรุงประสิทธิผลและประสิทธิภาพของระบบโรงเรียนทั้งหมดนั้น แต่ละหน่วยงานควรเข้าใจและควรทราบบทบาทของตนว่าบทบาทของตนมีอย่างไร เพราะเป็นความจำเป็นเบื้องต้นสำหรับพฤติกรรมของบุคคล

5. ระบบโรงเรียนควรต้องให้แต่ละหน่วยแต่ละบุคคลได้ทราบมาตรฐานของการดำเนินงานซึ่งคาดหวังไว้และต้องการให้บรรลุผล

6. แผนการพัฒนาคูเบื้องต้นก็คือการประสานแผนงานต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้บุคคลและหน่วยงานเปลี่ยนจากบทบาทที่เป็นอยู่ไปสู่บทบาทในอุดมคติ

ขั้นที่ 2 จัดคณะบุคคลเพื่อดำเนินการและรับผิดชอบ

มีบุคคลอย่างน้อย 3 ฝ่ายด้วยกันในระบบโรงเรียนที่มีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาคูคือ

1. คณะกรรมการการศึกษา
2. สมาคมหรือองค์การบุคลากร
3. บัณฑิตบุคคล

ขั้นที่ 3 กำหนดความต้องการต่างๆ ในการพัฒนา

ในขั้นนี้จะเป็นการกำหนดความต้องการต่างๆ ให้เฉพาะเจาะจงที่ต้องการพัฒนาซึ่งจะกระทำได้ด้วยการจัดแผนงานอย่างระบบ ความต้องการต่างๆนี้ สามารถแยกออกได้เป็น 3 ลักษณะคือ

1. ความต้องการการพัฒนาของระบบเป็นส่วนรวม
2. ความต้องการพัฒนาเฉพาะหน่วยงาน
3. ความต้องการการพัฒนาของปัจเจกบุคคล

ขั้นที่ 4 เตรียมแผนการพัฒนาคูทั้งหมด

การวางแผนสำหรับการพัฒนาคูของฝ่ายบริหารกลางนั้น เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในปัญหาที่สำคัญๆ เช่น แผนงานอะไรที่คาดหวังว่าจะทำให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยทางใด ภายในขอบเขตใด และลำดับก่อนหลังอย่างไร ส่วนผู้บริหารระดับสูงในระบบโรงเรียนจะกำหนดแนวทาง ที่จะเริ่มดำเนินการ และการประสานงานแผน งานพัฒนาคูทั้งหมด แนวทางนี้จะรวมทั้งจุดมุ่งหมายของการพัฒนาคูกลางทั้งระยะสั้นและระยะยาวนโยบายต่างๆ งบประมาณ การลำดับก่อนหลัง และความรับผิดชอบ

ขั้นที่ 5 ดำเนินการพัฒนาคู

การดำเนินงานแผนงานพัฒนาครู เป็นการรวบรวมเอากิจกรรมต่างๆ ในแผนการพัฒนาครูเพื่อดำเนินการให้บรรลุจุดมุ่งหมายต่างๆที่ตั้งไว้ และให้เป็นไปตามนโยบายที่ได้รับมอบหมายการดำเนินการจะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเฉพาะอย่าง เช่น การตัดสินใจเลือกกิจกรรมช่วงระยะเวลาสำหรับดำเนินกิจกรรม บุคลากรที่เกี่ยวข้อง เงินที่จะใช้จ่าย สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ต้องการ

ขั้นที่ 6 ประเมินผลกระบวนการพัฒนาครู

กระบวนการพัฒนาครูเกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายที่ใช้ในระบบโรงเรียน คณะกรรมการการศึกษาและชุมชนที่คาดหวังที่จะได้รับผลจากกิจกรรมต่างๆ ในแผนงานพัฒนานี้เป็นการตอบแทนให้คุ้มค่ากับการที่ได้ลงทุนให้กับกิจกรรมการพัฒนานี้ ในการประเมินผลกระบวนการพัฒนานี้ มีข้อคำนึงอยู่ 3 ประการ คือ

1. ค้นหารายละเอียดเพื่อให้ทราบว่าฝ่ายบริหารรู้วิธีการนำเอากระบวนการพัฒนามาใช้อย่างไร ได้แก่ เรื่องการวางแผน การจัดการ การดำเนินการ และการควบคุม
2. ค้นหาข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับปริมาณของประสิทธิผลที่ก่อให้เกิดความรู้ทางเทคนิค ในการพัฒนาครูมากเพียงใด
3. แผนงานพัฒนาได้มีส่วนช่วยให้เป้าประสงค์ของหน่วยงานในแต่ละวัน แต่ละปีและเป้าประสงค์ระยะยาว บรรลุผลเพียงใด เราจะวัดอะไรได้บ้างจากการปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงาน

จากกระบวนการพัฒนาครูที่กล่าวมา พอจะสรุปได้ว่า จะต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอน และในการพัฒนาครูนั้นมีกิจกรรมที่จะใช้เพื่อพัฒนาครูมากมายหลายกิจกรรม ทั้งนี้ผู้บริหารของหน่วยงานจะต้องเลือกกิจกรรมมาใช้ให้ถูกต้องเหมาะสม เพื่อที่จะพัฒนาครูให้สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้มานำปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาครูในโรงเรียนคอนยานางศึกษา อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ ให้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. กระบวนการพัฒนาครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน

2.1. การประชุมเชิงปฏิบัติการ

กัญญา สาธร (2517 : 54) กล่าวถึงการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เป็น

การทำให้ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมฟังบรรยายในภาคเช้า และเข้าห้องปฏิบัติตามเรื่องที่ได้เรียนตอนเช้าในภาคบ่ายเป็นการฝึกปฏิบัติที่ได้เรียนรู้มา เท่ากับ ได้ประยุกต์ทฤษฎีอย่างเต็มที่ทันทีที่ได้เรียนรู้มาใหม่ๆ โอกาสจะเข้าใจและจำได้จึงมีมาก

สมพงษ์ เกษมสิน (2523 : 28) กล่าวว่ามีการฝึกอบรมชนิดหนึ่งซึ่งจะช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เทคนิคดังกล่าวคือ การประชุมฝึกปฏิบัติการ (Workshop) เพราะว่าเทคนิคนี้เป็นทางด้านวิชาการหรือทฤษฎี (Theory) และด้านปฏิบัติ (Practice) สำหรับทางด้านปฏิบัตินั้นก็คำนึงสถานการณ์หรือโลกอันแท้จริง (Real Situation or Real World) อันจะมีส่วนเสริมสร้างให้ผู้เข้ารับการอบรมนำเอาสิ่งที่จนเรียนรู้ไปปฏิบัติในสภาพการทำงานอันแท้จริงของเขา

พนัส หันนาคินทร์ (2529 : 125) ได้กล่าวถึง การประชุมเชิงปฏิบัติการ ว่า หมายถึง การพบปะการประชุมปรึกษาหารือกัน เพื่อแก้ปัญหาทางภาคปฏิบัติในระหว่างที่มีประสบการณ์ในงานนั้นมาแล้ว และมีความสนใจที่จะแก้ปัญหานั้นร่วมกัน

วิไลรัตน์ นุณสวัสดิ์ (2528 : 44) กล่าวว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการแก้ปัญหภาคปฏิบัติโดยมีผู้สนใจร่วม คำนึงวิธีดำเนินการจึงมีลักษณะเป็นประชาธิปไตย กล่าวคือ การวางแผน และการดำเนินงานเป็นไปตามความต้องการของส่วนรวม เป็นการนำเอากระบวนการของหมู่พวกแบบประชาธิปไตยมาใช้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ควรพิจารณา เพื่อเตรียมการประชุมเชิงปฏิบัติการคือ สถานที่ประชุม วิทยากรที่จะมาดำเนินการ สถานที่พักของวิทยากรและผู้เข้าร่วมประชุม และการจัดบริการต่างๆ รวมถึงวัสดุอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้ในการประชุม

กล่าวโดยสรุป การประชุมปฏิบัติการเป็นหัวข้อใหญ่ๆ ได้ดังนี้ คือ

1. เพื่อฝึกฝนเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดทักษะในการปฏิบัติงาน
2. เพื่อกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงาน
3. เพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งในการปฏิบัติงาน
4. เพื่อกำหนดแนวทางในการปรับปรุงงาน

2.2. การศึกษาดูงาน

การศึกษาดูงานจัดเป็นวิธีหนึ่งในการพัฒนาครู เพื่อให้ครูมีความรู้ดีขึ้น หรือได้รับความรู้ใหม่ ๆ เพราะวิธีการต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย การปฏิบัติงานประจำวัน ๆ

อาจทำให้ความรู้ความสามารถล้ำสมัยไม่ทันโลก

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช (2521 : 102) ได้ให้ความหมายของการศึกษาดูงานนอกสถานที่ไว้ว่า การศึกษาดูงาน หมายถึง การพาครูไปทัศนศึกษาดูงานในหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานดีเด่นด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อให้ครูเกิดวิสัยทัศน์ แนวคิดที่จะนำมาปรับปรุงและพัฒนางานของตน นอกจากนี้การไปศึกษาดูงานยังช่วยให้บุคลลากรเกิดความสัมพันธ์ มีความรู้สึกที่ดีต่อกันเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจและลดปัญหาความขัดแย้งในองค์กรไว้ด้วย

การศึกษาดูงานเป็นวิธีการหนึ่งในการพัฒนาครู ชาญชัย สวัสดิ์สิมา (2522: 235) ได้เสนอขั้นตอนในการพาครูไป 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการในการเลือกหน่วยงานหรือสถานที่ที่จะไปคำนึงถึงความร่วมมือที่จะได้รับ และติดต่อขอความร่วมมือจากหน่วยงานแจ้งวัตถุประสงค์ ศึกษาดูงาน และรายละเอียดในเรื่องที่จะขอดูงาน
2. ขั้นตอนเดินทางไปศึกษาดูงาน จะต้องปฏิบัติในเรื่องของการตรวจสอบรายชื่อจำนวนผู้ร่วมคณะก่อนเดินทาง ก่อนถึงสถานที่ศึกษาดูงานควรแจ้งให้ผู้ร่วมเดินทางทราบในเรื่องวัตถุประสงค์ และเวลาที่ใช้เมื่อสิ้นสุดการศึกษาดูงานแต่ละจุดควรสรุปวัตถุประสงค์และสิ่งที่ได้เรียนรู้โดยการเขียนรายงานส่งผู้บังคับบัญชา

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช (2526: 239) ได้กล่าวถึง การศึกษาดูงานพอสรุปได้ดังนี้ การศึกษาดูงานตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Field Trip เป็นการนำครูไปยังสถานที่อื่นเพื่อศึกษาจากสภาพจริงด้วยตนเอง การศึกษาดูงานไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะการไปดูการสอน แต่หมายถึง ความรวมถึง กิจกรรมอื่นใดที่เอื้อต่อการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูด้วย ซึ่งมีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

1. หาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งที่จะไปศึกษาให้ชัดเจน
2. วางแผนการไปศึกษาดูงานอย่างชัดเจน
3. กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน แจ้งผู้ที่จะไปศึกษาดูงานทราบล่วงหน้า

โดยทั่วกัน

4. มอบหมายหน้าที่และแบ่งงานกันทำในการเดินทางทุกขั้นตอน
5. อย่าให้มีผลกระทบต่อภาระการเรียนของนักเรียน
6. ไม่ควรนำคณะไปศึกษาดูงานจำนวนมาก ๆ
7. ควรพิจารณาดูงานในท้องถิ่นใกล้เคียงก่อน

8. การดูงานให้เป็นไปด้วยความสมัครใจของครูหรือครูใจให้ครูเกิดความ ต้องการที่จะไปศึกษาดูงานจริง ๆ ได้ผลดี

ภิญโญ สาธร (2526 : 57) กล่าวว่า การส่งเสริมให้ข้าราชการ ได้มีโอกาสไป ศึกษาดูงานเป็นกิจกรรมสำคัญประการหนึ่งในกระบวนการบริหารบุคคลสมัยใหม่ โดยเฉพาะครู ที่ปฏิบัติหน้าที่ทางการศึกษา ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการให้การศึกษายอบรม "คน" ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ให้มีคุณภาพ ปัญหาที่เคยได้รับทราบมากคือเกี่ยวกับความรู้ของครู ซึ่งปรากฏว่าในระยะปีแรกที่ครูสำเร็จ การศึกษาจากสถานศึกษาต่าง ๆ มาทำการสอน งานสอนของครูจะมีคุณภาพสูงเท่ากับวุฒิที่ เรียนมาแต่ปีต่อ ๆ ไปคุณภาพและความรู้จะลดลง เมื่อนานไปจะเหลือเพียงแต่ระดับชั้นที่ครูทำ การสอนอยู่เท่านั้น ดังนั้นครูทางการศึกษาจะต้องได้รับการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม อาจจะอยู่ใน รูปของการศึกษาดูงานก็ถือได้ว่าเป็นการเพิ่มพูนพัฒนาความรู้วิธีหนึ่งที่ทำให้ครู ได้รู้และเห็น ของจริง

หวน พินรุพันธ์ (2528 : 83) กล่าวว่า การศึกษาดูงานนอกสถานที่เป็นการศึกษา ดูงานทั้งในและต่างประเทศ เช่น การศึกษาดูงานใน โรงเรียนดีเด่น เพื่อการนำเอาแนวทาง การดำเนินงานของโรงเรียนดีเด่นมาปรับปรุงการปฏิบัติงานและการดำเนินงานของโรงเรียนให้ดี ยิ่งขึ้น หรือการศึกษาดูงานต่างประเทศจะได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ มาปรับปรุง การปฏิบัติงาน ได้มาก

ประทวน สมบูรณ์ (2540 : 56) ได้อธิบายว่า การศึกษาดูงานเป็นการพาครูใน หน่วยงาน ไปดูกิจกรรมหรือการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เห็นว่าเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็น ประโยชน์ต่อหน่วยงานของตน การพาครู ไปศึกษาดูงานจะช่วยให้บุคลากรได้รับความรู้ ประสบการณ์ เทคนิคใหม่ ๆ เกิดแนวคิดที่จะนำมาใช้ปรับปรุงงานในหน้าที่ของตนให้ดีขึ้น และ พัฒนายิ่งขึ้น เป็นการพัฒนาและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครูอีกทางหนึ่ง การศึกษาดูงานนอกจาก จะเป็นวิธีดังกล่าวแล้ว การที่ครูไปศึกษาดูงานอยู่ในต่างประเทศและการที่ให้ครูไปศึกษาดูงาน ก็จัดว่าเป็นการศึกษาดูงานเช่นเดียวกัน

สมจินตนา ภักศริวงศ์ (2540 : 81) ได้กล่าวเกี่ยวกับการเสริมสร้างมรดก ประสบการณ์ให้กับครูอาจารย์ไว้ว่า การศึกษาดูงานเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่มุ่งหมาย เพื่อเพิ่มมรดกประสบการณ์แก่ครูในหน่วยงานให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจ รับคำปรึกษาแนะนำ หรือวิธีการ แนวทาง ตลอดจนรูปแบบต่าง ๆ ในการนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพ ของตน และหน่วยงานทั้งนี้ เพื่อการปรับปรุง พัฒนางานให้เกิดประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น และเป็น

การสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูให้ได้มีสัมพันธภาพที่ดีทั้งกับบุคคลในหน่วยงานเดียวกันและหน่วยงานอื่น ๆ ทำให้เกิดวิสัยทัศน์กว้างไกล มองเห็นแนวทางและวิธีการที่จะส่งเสริมงานให้มีคุณภาพมากขึ้น โดยการศึกษาดูงานอาจจะทำได้ทั้งกรณีของบุคคล ราชกลุ่ม ซึ่งลักษณะการศึกษาดูงานของครูอาจเกิดจากสาเหตุต่อไปนี้

1. การศึกษาดูงานที่ครูยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญในงานนั้น ๆ เพียงแต่มีกิจกรรมหรือโครงการที่ต้องกระทำ จึงมีความจำเป็นที่ต้องศึกษาดูงานจากหน่วยงานอื่นที่เคยดำเนินการมาแล้ว และบังเกิดผลดี โดยการศึกษาดูงานครบกระบวนการเพื่อนำมาปรับใช้ในหน่วยงาน

2. การศึกษาดูงานที่ครูในหน่วยงานมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ และปฏิบัติงานนั้นมาแล้ว แต่มีความต้องการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน โดยมุ่งปรับปรุงพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น ในลักษณะนี้หน่วยงานที่ไปศึกษาดูงานต้องเป็นหน่วยงานที่ประสบผลสำเร็จมาแล้วถือเป็นแบบอย่างได้

3. การศึกษาดูงานที่ครูในหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบและสามารถปฏิบัติได้ดีมีประสิทธิภาพ แต่ต้องการศึกษาดูงานที่มีลักษณะอย่างเดียวกัน หรือคล้ายกัน เพื่อเพิ่มคุณภาพให้ดียิ่งขึ้น

สุภาวรรณ เชาว์รัตน์ (2546 : 25) กล่าวว่า การศึกษาดูงาน เป็นการสร้างประสบการณ์ สร้างความสนใจ สร้างความตระหนัก และสร้างความเข้าใจจากการปฏิบัติจริง

อลงกต สุขเกษม (2547 : 70) กล่าวว่า การศึกษาดูงาน หมายถึง การนำพาครู ไปดูการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่น ที่เห็นว่า มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น เพื่อให้ครูได้รับประสบการณ์ตรงเกิดทัศนคติในการปฏิบัติงานและนำความรู้ ประสบการณ์ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในหน่วยงานและพัฒนาตนเอง นอกจากนี้ยังเป็นวิธีการให้ขวัญและกำลังใจแก่ครู ตลอดจนช่วยลดความขัดแย้งในหน่วยงานลงได้ การศึกษาดูงานเป็นวิธีหนึ่งของการพัฒนาครู การศึกษาดูงานและสังเกตวิธีการทำงาน โดยทั่วไปแล้ว แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การไปศึกษาและดูงานในต่างประเทศ ปัจจุบันนี้พัฒนาการด้วยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มีการฟื้นฟูและช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากขึ้น ประเทศที่เจริญและพัฒนามากว่า ได้ให้ความช่วยเหลือประเทศมากขึ้น ทั้งการให้กู้ยืมเงิน การให้เงิน อุปกรณ์เครื่องมือ และนักวิชาการช่วยเหลือ สนับสนุน ตลอดจนให้ทุนการศึกษาและดูงานแก่ข้าราชการ เพื่อนำความรู้มาพัฒนาประเทศชาติให้เจริญทัดเทียมกับนานอารยประเทศ

2. การไปศึกษาดูงานและสังเกตวิธีการทำงานภายในประเทศ ปกติมักใช้

เวลาสั้น ๆ และการปฏิบัติที่ได้ผล ได้แก่

2.1 การให้ไปฝึกงาน เป็นการส่งคนไปฝึกเพื่อทำงานและใช้สติปัญญา

ด้วย คือ

2.2.1 ฝึก ให้ ทัดและรู้จักวิธีคิด

2.2.2 ฝึกให้เผชิญปัญหาและแก้ปัญหา

2.2.3 ฝึกการทำงานที่รวดเร็วและฉลาด มีไหวพริบขึ้น

กล่าวโดยสรุป การศึกษาดูงานนอกสถานที่เป็นการพัฒนาครูที่ให้ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ตรงแก่ครู อันจะเป็นการให้ประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนหรือ การปฏิบัติหน้าที่ในเรื่องที่ได้ไปศึกษาดูงานมา ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุน ให้ครูได้ศึกษาดูงานนอกสถานที่เป็นอย่างยิ่ง

2.3 การนิเทศภายในโดยใช้วิธีการนิเทศแบบคลินิก

กรมวิชาการ (2545 : 258 – 259) การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนจะสามารถ ดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายหรือไม่ จำเป็นต้องอาศัยขั้นตอนวิธีการใน การปฏิบัติงานนิเทศ ซึ่งอาจเรียกว่า กระบวนการ หรือแบบแผนของการปฏิบัติงาน ซึ่งมีหลักการ ทฤษฎีและผู้รู้หลายท่าน ได้กำหนดกระบวนการนิเทศไว้มากมายหลายรูปแบบ แต่นิยมนำมาใช้ ก็คือ Ben M. Harris ได้สรุป กระบวนการนิเทศการศึกษาไว้ที่ เรียกว่า POLCA ดังนี้

1. การวางแผนการนิเทศ (Planning) หมายถึง การวางแผนในการปฏิบัติงาน โดยคิดว่าจะทำอะไร อย่างไร กำหนดวัตถุประสงค์ การพัฒนาวิธีดำเนินงาน การกำหนดงานและ ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดทำโครงการ

2. การจัดองค์กรการนิเทศ (Organizing) หมายถึง การจัดโครงการขององค์กร เพื่อการดำเนินงานนิเทศ การกำหนดเกณฑ์ในการทำงาน การจัดหาทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ เพื่อสนับสนุนการนิเทศ การกำหนดภารกิจ บทบาทหน้าที่ ตลอดจนการประสานงาน

3. การนำการนิเทศสู่การปฏิบัติ (Leading) หมายถึง การดำเนินการวินิจฉัย สั่งการ การคัดเลือกครู การกระตุ้นให้เกิดการทำงาน การให้คำปรึกษาช่วยเหลือ การให้ขวัญ กำลังใจ การให้คำแนะนำ การปฏิบัติงานให้กับครูที่เกี่ยวข้อง

4. การควบคุมการนิเทศ (Controlling) หมายถึง การติดตามควบคุมงานนิเทศ โดยการมอบหมายงาน การติดตามช่วยเหลือแก้ไขปรับปรุงให้งานนิเทศบรรลุวัตถุประสงค์ ตลอดจนการกำหนดระเบียบการปฏิบัติงาน

5. การประเมินผลการนิเทศ (Assessing) หมายถึง การตรวจสอบ ติดตาม การปฏิบัติงานการนิเทศ โดยการวัดและประเมินผลงานนิเทศ

2.3.1 ความหมายของการนิเทศแบบคลินิก

การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศในการช่วยเหลือ ปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนมีคุณภาพตาม จุดหมายของหลักสูตร

โกลด์ แฮมเมอร์ (Gold hammer, 1980) และคณะ อ้างถึงในนิพนธ์ ไทยพานิช, 2531) ได้ให้ความหมายของการนิเทศแบบคลินิกไว้ว่าการนิเทศแบบคลินิกจะต้องมี สัมพันธภาพอย่างจริงใจโดยตรง (Face - to - Face - Relationship) ระหว่างครูกับผู้นิเทศซึ่ง สัมพันธภาพที่ครูและผู้นิเทศได้ร่วมกันสร้างความเข้าใจและความมีสัมพันธภาพทางวิชาชีพ การสอนอย่างลึกซึ้งซึ่งร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ที่กลมกลืนกันและทั้งสองฝ่ายสามารถที่จะรักษา เอาไว้ ซึ่งมีความเป็นตัวของตัวเองที่จะเพิ่มพูนความเป็นอิสระในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น และความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับวิธีการของการนิเทศที่จะนำมาปฏิบัติให้เกิดผลที่ดีที่สุดต่อ การปรับปรุงการสอน

โคแกน (Cogan, 1973. อ้างถึงในนิพนธ์ ไทยพานิช. 2531) กล่าวว่า การนิเทศ แบบคลินิก เป็นหลักเหตุผลแนวปฏิบัติที่ออกแบบไว้สำหรับปรับปรุงสมรรถภาพการสอนของครู ในชั้นเรียน การดำเนินการนิเทศแบบคลินิกอาศัยข้อมูลส่วนใหญ่จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใน ชั้นเรียน และสัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้นิเทศจะเป็นพื้นฐานสำคัญของโปรแกรมงาน วิธีการ ดำเนินการและยุทธวิธีที่จะดำเนินต่อไป เพื่อยกระดับการเรียนการสอน โดยการปรับปรุง พฤติกรรมการสอนของครูในชั้นเรียนเป็นสำคัญ

นิพนธ์ ไทยพานิช (2531: 25-26) ได้สรุปความหมายของการนิเทศแบบคลินิก ไว้ว่า การนิเทศแบบคลินิก คือ กระบวนการสำหรับสังเกตการสอนในชั้นเรียนที่มีการดำเนินการ อย่างเป็นระเบียบเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน โดยครูและผู้นิเทศร่วมมือ กันอย่างใกล้ชิดในการวางแผนการสอน และการประเมินแนวการจัดการเรียนการสอนเพื่อหาทาง ปรับปรุงแก้ไข ร่วมกัน ในขณะที่เดียวกันก็ส่งเสริมให้ครูสามารถนิเทศตนเองในที่สุด และใน การดำเนินงานนั้นครูและผู้นิเทศจะร่วมมือกันสร้างความสัมพันธ์ ความเชื่อมั่น ความจริงใจ และ ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน นอกจากนี้การนิเทศแบบคลินิกยังมีลักษณะเป็นประชาธิปไตย และ การนิเทศที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง แต่ในขณะที่เดียวกันก็จะประสานประโยชน์ของครูและ โรงเรียน

เข้าด้วยกัน ซึ่งหมายความว่า ขณะที่การนิเทศมุ่งพัฒนาวิชาชีพของครูเป็นรายบุคคล แต่ต้องให้สอดคล้องกับเป้าหมายและความต้องการของโรงเรียนด้วย

พัชรี ศีระงูมิ (2539 : 10) ได้สรุปความหมายการนิเทศแบบคลินิก หมายถึง การนิเทศที่มีการดำเนินการอย่างมีระบบหรือปรับปรุงประสิทธิภาพการสอนของครู โดยผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศให้ความร่วมมือกัน ซึ่งดำเนินการนิเทศตามขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 สร้างสัมพันธภาพระหว่างครูและศึกษานิเทศก์

ขั้นที่ 2 การวางแผนการสอนร่วมกับครู

ขั้นที่ 3 กำหนดวิธีการสังเกตการสอน

ขั้นที่ 4 สังเกตการสอน

ขั้นที่ 5 วิเคราะห์กระบวนการเรียนการสอน

ขั้นที่ 6 กำหนดวิธีการประชุมนิเทศ

ขั้นที่ 7 ประชุมนิเทศ

ขั้นที่ 8 การวางแผนการสอนต่อเนื่อง

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การนิเทศแบบคลินิก หมายถึง กระบวนการสำหรับการสังเกตการสอนที่มีการดำเนินงานอย่างมีระบบเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนและพัฒนาวิชาชีพครูด้วยหลักการที่ครูและผู้นิเทศวางแผนการสอน สังเกตการสอนและ การให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนการสอนร่วมกัน ในการทำงานครู และผู้นิเทศ จะร่วมสร้างความสัมพันธ์ ความเชื่อมั่น ความจริงใจ และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยและยึดครูเป็นศูนย์กลางในขณะเดียวกันสร้างเสริมและพัฒนาทักษะของครูให้สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนและปรับปรุงการเรียนการสอนด้วยตนเอง ได้

3.2 จุดมุ่งหมายของการนิเทศแบบคลินิก

โกลด์แฮมเมอร์ แอนเดอร์สัน และคราจิวิสกี้ (Gold hammer, Anderson and Krajewski, 1980 อ้างถึงในนิพนธ์ ไทยพานิช, 2531) ได้กล่าวถึงลักษณะของการนิเทศแบบคลินิกเอาไว้ ดังต่อไปนี้

1. การนิเทศแบบคลินิก เป็นเทคโนโลยีสำหรับการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน
2. การนิเทศแบบคลินิก เป็นการดำเนินงานที่มีการวางแผนและจัดให้มีขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเสริมสร้างประสิทธิภาพ ของกระบวนการเรียนการสอน
3. การนิเทศแบบคลินิก เป็นการนิเทศที่ยึดจุดประสงค์เป็นหลักสำคัญ และ

ประสานกันกับความต้องการในการพัฒนาเจริญงอกงามของครูนักเรียนและโรงเรียน

4. การนิเทศแบบคลินิก ยึดสัมพันธ์ภาพในการทำงานร่วมกันระหว่างครูและ
ผู้นิเทศเป็นพื้นฐานสำคัญ

5. การนิเทศแบบคลินิก ต้องการความเชื่อมั่น และจริงจังต่อกัน ซึ่งจะ
แสดงออกในการเข้าใจซึ่งกันและกันให้ความสนับสนุน และการอุทิศตนเองในการพัฒนา
ความก้าวหน้าทางวิชาชีพ

6. การนิเทศแบบคลินิกมีการดำเนินงานอย่างมีระบบ แต่ในขณะเดียวกันก็
สามารถดำเนินการที่ยืดหยุ่นได้ และมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการตามสภาพการณ์อย่างต่อเนื่องกัน
เสมอ

7. การนิเทศแบบคลินิกเป็นการสร้าง หรือแสวงหาแนวทางในการเชื่อม
กระชับระหว่างการวางแผนการสอนในอุดมคติ (Ideal Planning) และพฤติกรรมการสอนจริง
(Actual Teaching)

8. การนิเทศแบบคลินิก ถือว่าผู้นิเทศต้องมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียน
การสอนมากกว่าครู

9. ผู้นิเทศต้องได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี
ชไนเคอร์ (อ้างถึงในนิพนธ์ ไทยพานิช, 2531) ได้ให้ความคิดสนับสนุนถึง
ลักษณะของการนิเทศแบบคลินิก 9 ประการ ของโกลด์ แสมเมอร์ นี้ว่า เป็นความคิดรวบยอด
(concept) ที่เป็นพื้นฐานสำคัญ ในการจัดการนิเทศแบบคลินิก ให้มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์
ผลรวมทั้งเป็นการพัฒนาแนวคิด ศรัทธา และความเชื่อเกี่ยวกับการจัดการนิเทศในลักษณะนี้ให้
เป็นไปด้วยดี

นิพนธ์ ไทยพานิช (2531: 26) ได้วิเคราะห์จุดมุ่งหมายของการนิเทศแบบคลินิก
ไว้ดังนี้

1. เป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีความเด่นชัดจำเพาะเจาะจง (Objective
Feedback) ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมในการสอนต่อตัวครูช่วยทำให้ครูเห็นภาพที่แท้จริงว่าเขาทำอะไร
ทำอะไร ในขณะที่ทำการสอนอยู่หน้าชั้นเรียน

2. เป็นการวินิจฉัยและแก้ไขกระบวนการสอน ผู้นิเทศคลินิก (Clinical
Supervisor) ใช้เทคนิคประชุมปรึกษาหารือและข้อมูลหลักฐานที่ได้จากการสังเกตการสอนซึ่งระบุ
เจาะจงลงไปว่า พฤติกรรมการสอนมีความคลาดเคลื่อนอย่างไร ระหว่างสิ่งที่สอนและจุดมุ่งหมาย
ของบทเรียนและการสอนที่ตั้งไว้

3. เป็นวิธีการให้ความช่วยเหลือครูได้พัฒนาทักษะการใช้ยุทธศาสตร์

การสอน

4. ช่วยให้ผู้ครูได้พัฒนาทัศนคติในทางดีงามและเต็มใจอย่างยิ่งที่จะค้นคว้า และศึกษาอย่างต่อเนื่องในเรื่องการพัฒนาวิชาชีพในการสอน

5. เป็นการช่วยให้ผู้นิเทศคลินิก (Clinical Supervisor) ได้พัฒนาตัวเองอย่างจริงจังเป็นแบบฉบับแก่ครูและช่วยให้ผู้นิเทศได้พัฒนาตัวเองทางทัศนคติและทักษะในการนิเทศ จากแนวความคิดพอจะสรุปได้ว่า การนิเทศแบบคลินิกตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อ การให้เกียรติ และเคารพเพื่อนร่วมงานเป็นการนำวิธีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบมาใช้ในการวางแผน การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลบนความเชื่อที่ว่า การสอนเป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ และระบบการทำงานสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างครูและผู้นิเทศ

3.3 ลักษณะของการนิเทศแบบคลินิก

นิพนธ์ ไทยพานิช (2531 : 27) ได้กล่าวถึงลักษณะของการนิเทศแบบคลินิกไว้ดังนี้

1. การปรับปรุงการเรียนการสอน ครูจะต้องเรียนรู้อย่างจำเพาะเจาะจงทางด้านทักษะการสอน ความรู้และความฉลาดในการวางแผนการสอน

2. หน้าที่สำคัญของผู้นิเทศ ผู้นิเทศช่วยแนะนำและส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตัวเองให้เกิดทักษะต่อไปนี้

2.1 ทักษะการวิเคราะห์ความซับซ้อนของกระบวนการสอนและพฤติกรรมการสอน

2.2 ทักษะของการใช้เหตุผลและผลของการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผลของพฤติกรรมการสอนที่ขึ้นอยู่กับข้อมูลและหลักฐานที่เห็นจริง

2.3 ทักษะและความสามารถในการแปลความหมายของหลักสูตร และนำมาทดลองใช้ในห้องเรียน

2.4 ทักษะการวัดผลสำเร็จในการเรียนการสอนของนักเรียน

2.5 ทักษะในด้านพฤติกรรมการสอน

3. พฤติกรรมของผู้นิเทศ พฤติกรรมของผู้นิเทศจะมีศูนย์รวมอยู่ที่ พฤติกรรมของครู เช่น สอนอะไร สอนอย่างไร มีจุดมุ่งหมายสำคัญช่วยปรับปรุงการสอนของครูไม่ใช่เปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพของครู

4. ความสนใจของผู้นิเทศ ผู้นิเทศจะต้องให้ความสนใจ และมุ่งหวังถึงการวางแผนและวิเคราะห์ข้อมูลของพฤติกรรมการสอน โดยพิสูจน์สมมติฐานของจุดมุ่งหมายในการสอนของครูที่ตั้งเอาไว้ว่าบรรลุไปถึงแค่ไหนและมีประสิทธิภาพอย่างไร โดยใช้หลักฐานข้อมูลพฤติกรรมการสอนเป็นหลักในการวิเคราะห์
5. ความมุ่งหวังของผู้นิเทศ ผู้นิเทศจะต้องให้ความสนใจและมุ่งหวังเกี่ยวกับการวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนที่จำเพาะเจาะจงที่แยกออกเป็นทักษะจำเพาะที่เด่นชัด ตัวอย่างเช่น ทักษะในการถามคำถาม ทักษะในการกระตุ้นให้นักเรียนถกเถียงกัน
6. การนำเข้าสู่การวิเคราะห์ ผู้นิเทศจะต้องใช้การวิเคราะห์ทางตั้งม และย้ำถึงความสำเร็จตั้งมในพฤติกรรมการสอนของครูจะมีผลทำให้ครูมีขวัญดีขึ้น กำลังใจดีขึ้น ซึ่งเป็นจุดเปิดให้ครูได้ปรับปรุงการสอนของตัวเองให้ดีขึ้น วิธีการนี้มีผลดีกว่าวิเคราะห์วิจารณ์พฤติกรรมการสอนของครูที่ไม่ได้รับผลสำเร็จ หรือมีคุณภาพต่ำ
7. การวิเคราะห์พฤติกรรมการสอน การวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของครูจะต้องขึ้นอยู่กับข้อมูลที่เที่ยงตรง ที่ได้รวบรวมมาจากการสังเกตการสอนมากกว่าการที่ผู้นิเทศใช้ความคิดเห็นส่วนตัว ค่านิยมของตนเอง ประสบการณ์ส่วนตัวของตนเองเป็นหลักในการตัดสินใจแนะนำหรือวิเคราะห์
8. ลักษณะของกระบวนการในการนิเทศ การนิเทศนั้นจะต้องเป็นไปในลักษณะกระบวนการเคลื่อนไหว และการเปลี่ยนแปลง (Dynamic Process) ซึ่งจะนำไปในลักษณะของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันซึ่งผู้นิเทศและครูเป็นผู้ร่วมวิชาชีพเดียวกัน (Colleagues) ที่มีคุณค่าและความหัดเทียมเสมอกันซึ่งทั้งสองฝ่ายต่างที่ใฝ่หาถึงความเข้าใจซึ่งกันและกันอย่างลึกซึ้งและเชื่อถือร่วมกัน ในลักษณะของเพื่อนร่วมวิชาชีพ
9. ความรับผิดชอบและความมีอิสระภาพของครู ครูจะมีอิสระภาพและความรับผิดชอบที่จะเสนอแนะปัญหา รวมทั้งการวิเคราะห์และปรับปรุงพฤติกรรมสอนของเขา รวมทั้งมีสิทธิและความอิสระที่จะพัฒนาแบบฉบับและลีลาของพฤติกรรมสอนที่เป็นแบบฉบับประจำตัวของเขา (Personal Teaching Style)
10. ความรับผิดชอบและความมีอิสระภาพของผู้นิเทศ ผู้นิเทศเช่นเดียวกันก็จะมีอิสระภาพ และความรับผิดชอบที่จะวิเคราะห์และวัดประสิทธิภาพในพฤติกรรมนิเทศของตัวเองที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับการที่ครูวิเคราะห์และวัดพฤติกรรมสอนของตัวเอง

3.4 การนิเทศแบบคลีนิตามรูปแบบของเบลล์ดอนและฮัทพ์แมน

เบล์ลอน และฮัฟฟ์แมน (อ้างในนิพนธ์ ไทยพานิช, 2531: 165-166) ได้เสนอรูปแบบของการนิเทศการสอนไว้ในลักษณะที่มีส่วนใกล้เคียงกันกับรูปแบบต่าง ๆ ที่ได้เสนอมาดังมีรายละเอียด โดยสังเขปขั้นตอนของการนิเทศตามรูปแบบของ เบล์ลอน และฮัฟฟ์แมน มีอยู่ 4 ภูมิภาค ดังนี้

ภูมิภาคที่ 1 การประชุมปรึกษาก่อนการสังเกตการสอน

(Pre - observation conference)

ภูมิภาคที่ 2 การสังเกตการสอน

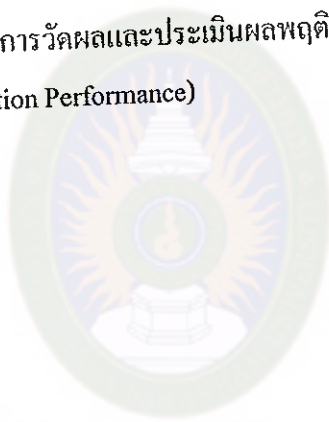
(Classroom observation)

ภูมิภาคที่ 3 การประชุมปรึกษาหลังการสังเกตการสอน

(Post - observation conference)

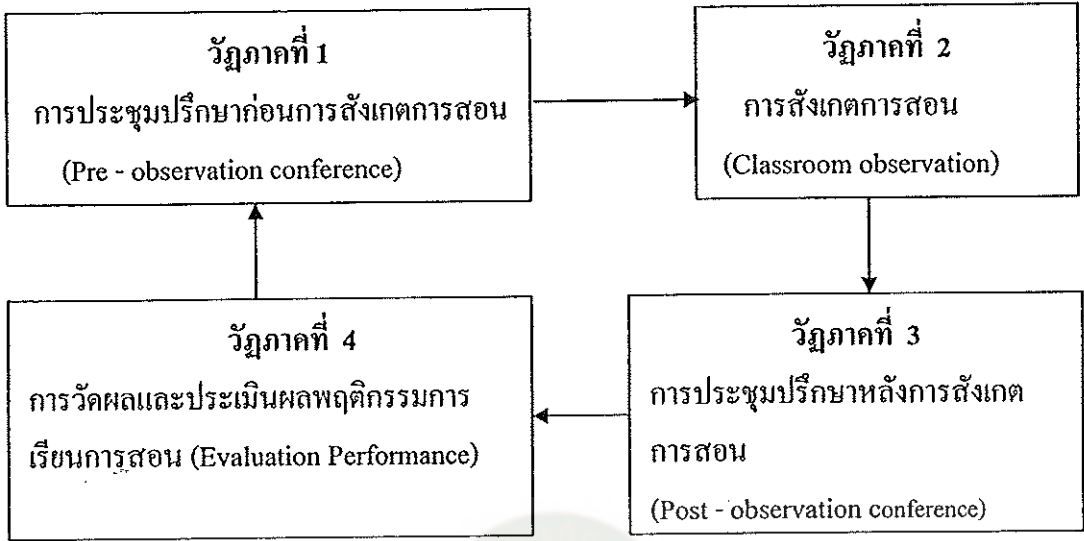
ภูมิภาคที่ 4 การวัดผลและประเมินผลพฤติกรรมการเรียนการสอน

(Evaluation Performance)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

วัฏจักรการนิเทศแบบคลินิกตามรูปแบบของเบล์ลอน และฮัทฟีแมน ดังภาพประกอบ 1

ภาพที่ 1 วัฏจักรการนิเทศแบบคลินิกตามรูปแบบของเบล์ลอน และฮัทฟีแมน
วัฏภาคที่ 1 การประชุมปรึกษาก่อนการสังเกตการณ์สอน

ในวัฏภาคที่ 1 นี้เป็นการเปิดโอกาสให้ครู และผู้นิเทศได้สร้างความเชื่อถือไว้วางใจซึ่งกันและกันให้มากยิ่งขึ้น การประชุมร่วมกันนั้นจะอภิปรายตกลงร่วมกันในหลายประเด็น เช่น

1. การจัดชั้นเรียน
2. การทำความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของบทเรียน
3. การตกลงร่วมกันเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตการสอน
4. ลักษณะของนักเรียนและการวัดผลการเรียน
5. ยุทธวิธีการสอนและอุปกรณ์การสอนที่ใช้ ฯลฯ

วัฏภาคที่ 2 การสังเกตการสอน

ผู้นิเทศจะลงมือปฏิบัติการสังเกตการสอนของครูในชั้นเรียน โยทำการสังเกตและบันทึกโดยใช้เครื่องมือสังเกตการสอนที่ตกลงกันไว้ ซึ่งอาจเป็นเครื่องมือหลาย ๆ แบบ แต่ละแบบมีจุดประสงค์เฉพาะเจาะจงที่สังเกตพฤติกรรมกรสอนที่เฉพาะเจาะจงนั้น ๆ

วัฏภาคที่ 3 การประชุมร่วมกันหลังการสังเกตการสอน

เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดและเพื่อจะให้เกิดประโยชน์ดังจุดมุ่งหมายนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นิเทศและผู้สอนจะต้องได้สร้างเอาไว้ล่วงหน้าแล้ว การประชุม

ควรอภิปรายให้ครอบคลุมในสิ่งต่อไปนี้

1. รวบรวมพฤติกรรมการสอน รวบรวม และประกอบชิ้นส่วนเล็ก ๆ ของพฤติกรรม การสอนที่เกิดขึ้นในห้องเรียนเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดความชัดเจน
2. ชี้อะบู่ถึงพฤติกรรมการสอน พยายามวิเคราะห์และสังเคราะห์พฤติกรรมสอนจากข้อมูลที่ได้จับบันทึกไว้เพื่อค้นหาพฤติกรรมการสอนของครูให้ได้
3. ทบทวนสิ่งที่ตกลงกันไว้ในวฏภาคที่ 1 พยายามทบทวนและนำมาอ้างอิงอีกครั้งหนึ่งเกี่ยวกับกระบวนการในการวางแผนการสอน จุดมุ่งหมายของบทเรียนและเนื้อหาของบทเรียนที่ได้อภิปรายมาแล้วในวฏภาคที่ 1
4. เปรียบเทียบแบบฉบับของพฤติกรรมการสอน โดยทำการเปรียบเทียบกับจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ที่ตั้งเอาไว้ว่ามีความสอดคล้องและสนับสนุนกันและกันอย่างไร หรือมีความคลาดเคลื่อนต่อกันอย่างไรระหว่างจุดมุ่งหมายของการสอนที่ตั้งเอาไว้และพฤติกรรมสอนจริง
5. ใช้ผลการวิเคราะห์และสังเกตพฤติกรรมการสอน เพื่อใช้ประกอบในการวางแผนการสอนต่อเนื่องในอันคืบต่อไป

วฏภาคที่ 4 การวัดผลและประเมินผลการสอน

การเก็บรวบรวมข้อมูลทุกอย่างของพฤติกรรมการสอนเป็นเรื่องที่สำคัญมาก และได้นำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์อภิปรายร่วมกัน การวัดผลในขั้นสุดท้ายแบบวัดพฤติกรรมในการสอนจะถูกนำมาวิเคราะห์ในการประชุมร่วมกันระหว่างครูและผู้นิเทศ

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิก สรุปได้ว่า การนิเทศแบบคลินิคนั้นเป็นกระบวนการที่ให้คำแนะนำช่วยเหลือให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ หรือทำวิจัยบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน

3. การวิจัยในชั้นเรียน

3.1 ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน

ได้มีนักการศึกษาและนักวิจัยหลายท่านได้ให้ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียนไว้อย่างหลากหลาย โดยเน้นการวิจัยทางการศึกษาและการปฏิบัติการในห้องเรียนดังนี้

ประวิต เอราวรรณ์ (2542 : 3) กล่าวถึงการวิจัยในชั้นเรียนว่า การวิจัยในชั้นเรียนมีวิธีการวิจัยที่กล่าวได้ว่าเป็นการวิจัยปฏิบัติการ หรืออาจเรียกว่า การวิจัยปฏิบัติการ

ในชั้นเรียน (Classroom Action Research) โดยการวิจัยปฏิบัติการเป็นการวิจัยที่ผู้ปฏิบัติงานมุ่งศึกษาทำความเข้าใจในงานหรือกิจกรรมในหน้าที่เพื่อค้นหาวิธีการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนางานหรือกิจกรรมนั้นสำหรับการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นการศึกษาค้นคว้าของครู ซึ่งจัดว่าเป็นผู้ปฏิบัติงานในชั้นเรียน เพื่อแก้ไขปัญหา (Problem Solving) การจัดกิจกรรมการเรียนหรือกิจกรรมนักเรียนและคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) เพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 6) การวิจัยในชั้นเรียน (Classroom Research) หมายถึง การวิจัยที่ทำโดยครูในชั้นเรียน โดยมีจุดประสงค์เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน มีการดำเนินการที่มีแผนชัดเจน กระทำอย่างรวดเร็วสามารถนำผลมาใช้ได้ทันที ในระหว่างการทำวิจัยจะมีการสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานต่าง ๆ ซึ่งผลที่ได้จะนำมาปรับปรุงการเรียนการสอน โดยมีจุดเน้นที่เป็นประโยชน์ต่อตัวนักเรียนมากที่สุด กระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียนจะมีการกระทำอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะได้ผลตามเป้าหมายที่ต้องการ

อุทุมพร จามรมาน (2537 : 16) กล่าวว่า การวิจัยของครูที่เรียกว่า (Action Research) คือ การวิจัยที่ทำโดยครู ของครู เพื่อครู และสำหรับครูเป็นการวิจัยที่ครูซึ่งต้องตั้งปัญหาในการเรียนการสอนออกมา และครูต้องแสวงหาข้อมูล เพื่อมาแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยระบบการที่เชื่อถือได้ ผลการวิจัยคือคำตอบของตัวครูเองจะเป็นผู้นำไปใช้แก้ปัญหาตัวเอง

จากความหมายของการในชั้นเรียนที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การวิจัยในชั้นเรียนหรือการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน หมายถึง การศึกษาค้นคว้าเพื่อการแสวงหาวิธีการแก้ปัญหาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่มีแบบแผนที่ชัดเจน และการเรียนรู้ของผู้เรียนในบริบทของชั้นเรียน โดยเป็นครูเป็นผู้วิจัยและใช้ผลงานวิจัยเพื่อส่งผลให้จัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์ต่อตัวนักเรียนมากที่สุด

3.2. ความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน

มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียนไว้หลายทัศนะ ดังนี้

ครูรักษ์ ภิรมย์รักษ์ (2543 : 5) กล่าวว่า การวิจัยในชั้นเรียน มีความสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือสำคัญของครูในการพัฒนาวิถีชีวิตความเป็นครู ไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพ เพราะการวิจัยในชั้นเรียนจะช่วยให้ครูเป็นนักแสวงหาความรู้และวิธีการ

ใหม่ ๆ อยู่เสมอ ซึ่งจะช่วยให้ครูมีความรู้อย่างกว้างขวางและคลุ่มลึก ทำงานอย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์และเป็นระบบ

2. เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร และการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนทำให้งานของครูมีลักษณะเป็นพลวัต มีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวก้าวไปข้างหน้าไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ เกิดนวัตกรรมที่ทันสมัย นำมาใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนได้ทันทั่วทั้ง

3. เป็นเครื่องมือสำคัญที่จรรโลงวิชาชีพครูให้มีความเข้มแข็ง เพราะผลจากการวิจัยในชั้นเรียนเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จในการทำงานของครูได้อย่างเป็นรูปธรรม นั่นคือ การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามที่ต้องการ และเป็นไปตามความคาดหวังของสังคม ทั้งตัวครูและผู้เรียน

สุวิมล ว่องวานิช (2544 : 14) กล่าวถึง ความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน ไว้ว่า

1. ให้โอกาสครูในการสร้างองค์ความรู้ ทักษะการทำวิจัย การประยุกต์ใช้ การตระหนักถึงเป็นทางเลือกที่เป็นไปได้ที่จะเปลี่ยนแปลงโรงเรียนให้ดีขึ้น
2. เป็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ นอกเหนือจากจากเปลี่ยนแปลงหรือ สะท้อนผลการทำงาน
3. เป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติโดยตรง เนื่องจากช่วยพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ
4. ช่วยทำให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่อง และเกิดการเปลี่ยนแปลงผ่าน กระบวนการวิจัยในที่การทำงาน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อองค์กร เนื่องจากนำไปสู่การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงการปฏิบัติและการแก้ปัญหา
5. เป็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติในการวิจัย ทำให้ กระบวนการวิจัย มีความเป็นประชาธิปไตย ทำให้เกิดการยอมรับในความรู้ของผู้ปฏิบัติ
6. ช่วยตรวจสอบวิธีการทำงานของครูที่มีประสิทธิผล
7. ทำให้ครูเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง (Change Agent)

จากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การวิจัยในชั้นเรียน มีความสำคัญ ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือการพัฒนาหลักสูตร
2. เป็นเครื่องมือในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน
3. เป็นเครื่องมือในการพัฒนาครูและวิชาชีพครู
4. เป็นการส่งเสริมการวิจัยทางการศึกษา

3.3. ประโยชน์ของการวิจัยในชั้นเรียน

ชัยพจน์ รักราม (2539: 23-27) ซึ่งชี้ให้เห็นประโยชน์ของการวิจัยในชั้นเรียนว่าการวิจัยจะช่วยปรับปรุงด้านวิชาชีพครูและครูผู้สอนมีหน้าที่ทำการศึกษาและทดลองงานวิจัยกันอย่างจริงจังแล้ว จะทำให้เกิดการก้าวหน้าในการสอน ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ รวมทั้งเกิดความรู้และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่ๆอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อการศึกษา เพราะคุณค่าหรือผลจากการศึกษาค้นคว้านวัตกรรมขึ้นมาใช้ให้ได้ผลนั้น จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อครูและหน่วยงานทางการศึกษาดังนี้

1. นักเรียนในชั้นเรียนมีความรู้ความสามารถพื้นฐานต่างกันบางคนเรียนรู้ได้เร็วก็ไม่สร้างปัญหากับครูผู้สอนผู้สอน แต่นักเรียนที่เรียนช้าและครูยังใช้การสอนแบบเดียวกันแล้วนักเรียนกลุ่มนี้จะตามไม่ทัน และอาจสร้างปัญหาให้กับครูกับโรงเรียนและสังคมส่วนรวม การที่ครูไม่วางแผนแต่พยายามวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาคิดหาทางแก้ไข โดยทำวิจัยในชั้นเรียนตั้งแต่เริ่มคิดปัญหาการวิจัย หาทางแก้ไขจนกระทั่งถึงการนำปัญหาที่พบไปใช้ เมื่อครูได้ผลการวิจัยและ ผลการวิจัยไปใช้ในชั้นเรียน ผลดีที่ได้จะตกกับนักเรียนที่ได้รับการแก้ไขปัญหา ทำให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นเติบโตขึ้นก้าวหน้าเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

2. ครูมีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบคือ การวางแผนทำงานประจำได้แก่ วางแผนการสอน เลือกวิชาที่เหมาะสม ประเมินการทำงานเป็นระยะ โดยมีเป้าหมายชัดเจนจะทำอะไร กับใครเมื่อไร ด้วยเหตุผลอะไร และทำให้ทราบผลการกระทำว่าบรรลุเป้าหมายเพียงใด โดยการทำการวิจัยในชั้นเรียนครูจะสังเกตว่าผลการวิจัยนั้นแก้ปัญหาได้หรือไม่ ทำให้ครูเพิ่มการระมัดระวังต่อการสอนของตน ได้เรียนรู้ทฤษฎีว่าการสอนซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติเป็นอย่างไรสิ่งเหล่านี้เป็นการพัฒนาการสอนของครู ให้เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และการพิจารณาการปฏิบัติงานของตนเองอย่างเป็นระบบ โดยใช้กระบวนการวิจัยสามารถพัฒนาการทำงานไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพ

3. ในโรงเรียนจะมีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มครูมากขึ้น ทั้งในรูปความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในหมวดวิชา และระหว่างหมวดวิชา ตั้งแต่การร่วมกันคิดหาปัญหา การวิเคราะห์หาสาเหตุ การเขียนรายงาน เพราะครูใน โรงเรียนมีความถนัดหรือชำนาญต่างกัน ถ้าได้ระดมสรรพกำลังจากความถนัดของแต่ละคนแล้ว ก็จะทำงานวิจัยมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ครูคณิตศาสตร์มีความถนัดในการคำนวณ การนำเสนอข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ครูบรรณารักษ์ช่วยการเขียนบรรณานุกรม ครูภาษาไทยช่วยตรวจสอบกระทำสะกดคำ ครูภาษาอังกฤษช่วยด้านการอ่าน

เอกสาร ตำรา งานวิจัยจากต่างประเทศ เป็นต้น

4. วงการศึกษา ผลงานวิจัยในชั้นเรียนที่ดีจะได้รับการเผยแพร่ โดยทั่วไปแล้ว จะเป็นการกระตุ้นให้มีการพัฒนางานวิจัยอย่างไม่หยุดยั้ง ภาพลักษณ์ของผู้มีอาชีพครูจะเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางจากการทำงานอย่างเป็นระบบ

สุนันทา สุนทรประเสริฐ (2545 : 3) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการวิจัยไว้ว่า การวิจัยเป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการแสวงหาความรู้ใหม่ ช่วยแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมความก้าวหน้าทั้งในด้านวิชาการและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ฉะนั้นการวิจัยจึงมีประโยชน์ต่อผู้วิจัยและส่วนรวมคือ

1. ช่วยให้เกิดการค้นพบความรู้ใหม่
2. ช่วยในการวางแผนงานสำหรับอนาคต
3. ช่วยในการคิดค้นสิ่งประดิษฐ์หรือนวัตกรรมใหม่
4. ช่วยในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้ตรงจุดมุ่งหมาย
5. ทำให้ค้นพบคำตอบจากปัญหาหรือเรื่องที่ศึกษา
6. นำความรู้ใหม่ไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงงาน

ประวิต เอรารวรรณ์ (2542 : 7-8) ได้กล่าวถึงผลดีของการทำวิจัยในชั้นเรียนไว้

6 ประการด้วยกันคือ

1. การทำวิจัยในชั้นเรียนจะช่วยให้ครูทำงานอย่างเป็นระบบ เห็นภาพของงานตลอดแนว และมีการวางแผนในการทำงาน
2. ช่วยให้ผู้จัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ โดยใช้วิธีการที่มีประสิทธิภาพ และมีผลการวิจัยรองรับ
3. ครูสามารถสร้างและวิเคราะห์ทางเลือกอย่างหลากหลาย และตัดสินใจเลือกทางเลือกอย่างมีคุณภาพ มีเหตุผลและสร้างสรรค์
4. ครูที่ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนจะสามารถควบคุมกำกับ และพัฒนางานของตนได้ดี ผลของการวิจัยจะเป็นรูปธรรม เป็นร่องรอยของความสำเร็จในการปฏิบัติงาน
5. นำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบาย หรือมาตรการต่าง ๆ ของโรงเรียนได้
6. ผู้เรียนมีการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.4 รูปแบบและลักษณะของวิจัยในชั้นเรียน

นักวิจัยหลายคนท่านได้เสนอรูปแบบลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียนไว้หลากหลาย ดังนี้

วิรัช วรณรัตน์ (2537: 44-48) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียนไว้ว่ามีลักษณะเกี่ยวข้องกับหลักสูตรการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ดังลักษณะและรูปแบบการวิจัยจึงสามารถแยกพิจารณาแต่ละองค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวต่อไปนี้

1. ด้านหลักสูตร โดยปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรคือ จุดหมาย เนื้อหา กิจกรรม และวิธีการประเมินผล ตลอดจนหลักการ โครงสร้างของหลักสูตร ลักษณะการวิจัยจึงเน้นไปทางการประเมินหลักสูตร การติดตามการใช้หลักสูตร การติดตามการใช้หลักสูตรและการทดลองหลักสูตรเพื่อพิจารณาหาความเป็นไปได้ ความเหมาะสมประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหลักสูตร

2. ด้านการเรียนการสอน ปัจจัยหลักที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนคือ แผนการสอน วิธีสอน แบบฝึก หนังสืออ่านประกอบ ชุดการสอนและการจัดกิจกรรม ลักษณะของงานวิจัยจะเน้นไปในการสร้างการผลิต การทดลองใช้นวัตกรรมและผลิตภัณฑ์นั้นๆ เช่น การประเมินติดตามการใช้แผนการสอน การทดลองวิธีสอนหรือชุดการสอน การเปรียบเทียบวิธีการสอนหลายวิธี การสร้างหรือผลิตสื่อ แบบฝึกชุดการสอนหรือหนังสืออ่านประกอบ ผลการใช้สื่อการจัดหรือการใช้รูปแบบกิจกรรมในการเรียนการสอน เจตคติของผู้เรียนต่อครูผู้สอนต่อครูรายวิชา ต่อแบบฝึก ต่อสื่อ หรือต่อวิธีสอน เป็นต้น การวิจัยในชั้นเรียนส่วนนี้มีความใกล้ชิดกับตัวครูผู้สอนและตัวผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง และนับได้ว่าเป็นงานที่ปรารถนาของทุกฝ่ายที่ต้องการพัฒนานวัตกรรมหรือผลิตภัณฑ์ทางการศึกษา ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้จริงในโรงเรียนหรือในชั้นเรียนเพราะถ้าการเรียนการสอนมีนวัตกรรมหรือผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการทดลองใช้ได้ผลดีมาแล้วก็นำมาขยายผลใช้ในสภาพการเรียนการสอนที่แท้จริง ย่อมจะเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีต่อผู้เรียนและครูผู้สอน ซึ่งทำให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพดีขึ้น

3. ด้านการวัดและประเมินผล ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดผลและประเมินผล ประกอบด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการสอบวัด และผลการสอบวัด ลักษณะงานวิจัยจึงเน้นไปในการสร้างและพัฒนาแบบทดสอบ การวิเคราะห์คุณภาพข้อสอบ การรายงานผลการสอบ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การหาความสัมพันธ์ของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละ

ละรายวิชาหรือกับฐานข้อมูล (Data base) ที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียน ซึ่งเครื่องมือที่ใช้สอบวัดนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งแบบทดสอบนั้นว่ามีความสำคัญยิ่งต่อการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการเรียนการสอนเพราะไม่ว่าจะเป็นการทดลองวิธีสอน การใช้สื่อ การใช้ชุดการสอน เป็นต้น จะต้องสร้างแบบทดสอบเพื่อตรวจสอบผลหรือวัดผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้น ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องเรียนรู้ในส่วนการสร้างและเทคนิคการเขียนข้อสอบด้วย

บัญชา อึ้งสกุล (2540:24-31) ได้จำแนกรูปแบบของการวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ออกเป็น 5 รูปแบบ คือ

1. การวิจัยสำรวจ เป็นการศึกษาเพื่อหาคำตอบโดยไม่มีกฎเกณฑ์อะไรมากมายเพื่อสำรวจประเด็นที่อยากรู้ แล้วออกแบบการวิจัยเพื่อหาคำตอบนั้นๆ เป็นการศึกษาลักษณะความเป็นจริงตามสภาพในเรื่องต่างๆเพื่อมุ่งรวบรวมข้อมูลและรายงานลักษณะที่อยู่ในสภาพการณ์นั้นๆ เช่น สำรวจทัศนคติของนักเรียน สำรวจอาชีพผู้ปกครอง สำรวจโรงเรียนและชุมชน และสำรวจปัญหาการเรียนการสอน เป็นต้น
2. การวิจัยหาความสัมพันธ์ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ตั้งแต่สองตัวแปรขึ้นไป เช่น ศึกษาหาวิธีสอนของครูกับผลการเรียนของนักเรียน หรือศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนกับเจตคติต่อการเรียนของนักเรียน เป็นต้น
3. การวิจัยเปรียบเทียบ มีลักษณะคล้ายกับ 2 แบบแรก โดยในช่วงสถิติที่ใช้สำหรับการวิจัยเปรียบเทียบนั้น จะหาความสัมพันธ์เป็นการแสดงว่าตัวแปร 2 ตัว สัมพันธ์กันหรือไม่มีอิทธิพลต่อกันหรือไม่ จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นการศึกษาเหตุผลและผลทางการศึกษา ในกรณีที่ไม่สามารถศึกษาด้วยการทดลอง เช่น การศึกษาว่าอะไรเป็นสาเหตุให้นักเรียนสอบตกซ้ำชั้นการศึกษาสเหตุที่ทำให้นักเรียนทะเลาะวิวาทกัน เป็นต้น
4. การวิจัยแบบทดลอง เป็นการศึกษาที่มีลักษณะการทดลองที่นักจิตวิทยาหรือนักพฤติกรรมศาสตร์นำมาใช้เพื่อการทดลองด้านพฤติกรรมของมนุษย์และสัตว์ ด้วยการทดลองกับหนูตะเภา กล่าวคือ มีการกำหนดกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลอง ซึ่งในทางสังคมศาสตร์มักมีจุดอ่อนมากเกี่ยวกับการควบคุมตัวแปรเพราะมนุษย์ไม่เหมือนกับสัตว์อื่นๆ ซึ่งการทำวิจัยแบบทดลองตัวแปรที่ผู้วิจัยเป็นผู้กำหนดค่าเรียกว่า ตัวแปรอิสระ ส่วนตัวแปรที่เป็นผลตามมา เรียกว่า ตัวแปรตาม เพราะมีค่าเปลี่ยนแปลงไปตามค่าของตัวแปรอิสระ ส่วนตัวแปรอื่นๆ ที่อาจทำให้ตัวแปรตามมีค่าเปลี่ยนแปลงได้ แต่ผู้วิจัยควบคุมไม่ได้มีค่าเปลี่ยนแปลง เรียกว่า ตัวแปรควบคุม
5. การวิจัยเชิงทดลองและพัฒนา เป็นการศึกษาที่ใช้เด็กกลุ่มเดียว ไม่ต้องไปเปรียบเทียบวิธีสอนแบบดั้งเดิมกับแบบใหม่ แต่จะคิดวิธีสอนแบบใหม่ขึ้นมาแล้วทำการสอนตาม

วิธีการสอนแบบใหม่ดังกล่าว สอนเสร็จแล้วทำการสำรวจพิจารณาจุดพื้นฐานปัญหา นำมาปรับปรุงใหม่ แล้วสอนแก่กลุ่มเดิมในบทเรียนต่อไป วัตถุประสงค์ไปเรื่อยๆซึ่ง วัลลภ กันทรพิศ ได้กล่าวสนับสนุนการวิจัยเชิงทดลองและพัฒนาว่า ถ้าครูนำไปใช้ในโรงเรียนโดยศึกษาหลักการวิธีการให้ดี จะเป็นการพัฒนาสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน นับเป็นวิธีที่เหมาะสมกับการวิจัยการพัฒนาการเรียนการสอนมากที่สุด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 8 – 10) การวิจัยในชั้นเรียนในลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการทางการศึกษา อาจแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ โดยจำแนกตามผู้ดำเนินการวิจัยและเป้าหมายในการแก้ไขปัญหา คือ

1. การวิจัยโดยครูคนเดียว (Individual Teacher Action Research) เป็นการวิจัยที่จัดทำขึ้นเมื่อครูพบปัญหาในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ครูต้องการที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยใช้กระบวนการวิจัยด้วยตัวเองโดยมีผู้คอยให้ความช่วยเหลือหรือให้คำปรึกษา เป้าหมายการวิจัยก็เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในชั้นเรียนของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการจัด การเรียนรู้ วิธีสอน สื่อการเรียนรู้อย่างรวมทั้งการเรียนรู้อะพุดติกรรมของนักเรียน โดยครูจะต้องพยายามค้นหาเทคนิคหรือวิธีการแก้ไขปัญหาให้ผู้เรียนมีความสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพที่มีอยู่โดยอาศัยข้อมูลจากหลายแหล่ง ทั้งข้อมูลส่วนตัว นักเรียน ผู้ปกครอง หรือสภาพแวดล้อมที่บ้าน การวิจัยประเภทนี้เรียกว่า การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) โดยรูปแบบการวิจัย สามารถศึกษาจากนักเรียนเพียงคนเดียว (Case Study) หรือศึกษาวิจัยทั้งห้องเรียน

2. การวิจัยในชั้นเรียนแบบร่วมมือ (Collaborative Action Research) การวิจัยที่จัดทำขึ้นเมื่อครู 2 คน พบปัญหาในการจัดการเรียนรู้ที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน จึงวางแผนทำวิจัยร่วมกัน จะอยู่โรงเรียนเดียวกันหรือต่างโรงเรียนก็ได้ แต่ต้องมีปัญหาที่มุ่งแก้ไขเหมือนกัน การวิจัยในชั้นเรียนแบบร่วมมือ จึงเป็นการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาในชั้นเรียนหนึ่งหรือหลายชั้นเรียนก็ได้ ครูที่ร่วมวิจัยจึงมีตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป การวิจัยเช่นนี้มีประโยชน์ที่จะช่วยพัฒนาทักษะการวิจัยและเทคนิค เพราะเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างนักวิจัย

3. การวิจัยในระดับโรงเรียน (Statewide Action Research) เป็นการวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาของโรงเรียนโดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นหัวหน้าทีม โดยคณะวิจัยประกอบด้วย คณะครู ครูอื่นในโรงเรียน ชุมชนและคณะที่ปรึกษาจากภายนอก การวิจัยในระดับโรงเรียนจะเน้นการปรับปรุง พัฒนาโรงเรียนใน 3 ด้าน คือ การปรับปรุงและพัฒนา

โรงเรียน การพัฒนานักเรียน และการเพิ่มพูนความรู้ของครูฝ่ายต่าง ๆ การวิจัยในระดับโรงเรียน เป็นการวิจัยที่ซับซ้อนที่สุด โดยมุ่งหวังให้ครูในโรงเรียนทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำวิจัย ครูในโรงเรียนสามารถทำงานเป็นทีมได้

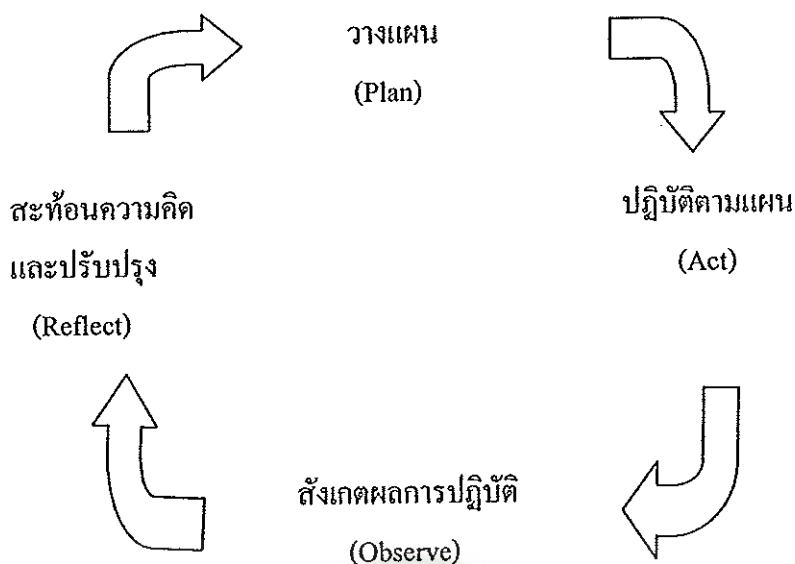
อัจฉรา สรวาสี (2540 : 15-17) ได้ให้ทัศนะไว้ว่า การวิจัยในชั้นเรียน (Classroom research) จะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หากได้มีการนำหลักและวิธีการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR: Participatory Action Research) มาใช้โดยเรียกว่า การวิจัยในชั้นเรียนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Classroom Action Research) กล่าวคือ การที่ครูซึ่งเดิมเป็นผู้ที่มีบทบาทในการวิจัยแต่เพียงผู้เดียว ได้ดึงกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน ศิษยานิเทศก์ ครูผู้สอนด้วยกันหรือแม้แต่ผู้ปกครองและตัวของนักเรียนเข้าร่วมในการดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอน นับตั้งแต่การสำรวจสภาพปัญหาและการกำหนดปัญหา การวางแผนดำเนินการ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการศึกษาวิจัย ผลการศึกษาที่ได้ก็จะมีความสมบูรณ์ ครอบคลุมชัดเจน และมีคุณภาพยิ่งขึ้น

3.5. กระบวนการและขั้นตอนของการวิจัยในชั้นเรียน

กระบวนการและขั้นตอนของการวิจัยในชั้นเรียนมีนักการศึกษาได้เสนอไว้เป็นจำนวนมาก ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 11 – 12) กล่าวว่า โดยปกติแล้วให้พยายามใช้กระบวนการวิจัยควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนรู้ในการทำงานปกติของครู เพราะกระบวนการวิจัยจะช่วยให้ครูนำผลมาปรับปรุง แก้ไขพัฒนานักเรียนได้จริง มีความน่าเชื่อถือ ภายใต้อาสาเชื่อพื้นฐานที่ว่า “การวิจัยเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ที่มีระบบและน่าเชื่อถือ” ดังนั้นครูจะสามารถดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจในขั้นตอนหรือเทคนิคการทำงานอย่างชัดเจนตามหลักการของการวิจัย

จากแบบจำลองการวิจัยชั้นเรียน ที่นำเสนอมาจาก Kemmis and McTaggart ที่มีกิจกรรมในกระบวนการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 2 แบบจำลองการวิจัยในชั้นเรียน

แบบจำลองกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ Kemmis และ Mc Taggart (1998 : 11 -15) ที่แสดงกิจกรรมต่าง ๆ ในกระบวนการวิจัย ซึ่งแสดงให้เห็นรายละเอียด การจัดการเรียนการสอน ดำเนินควบคู่ไปกับการวิจัย การปรับปรุงและการพัฒนางาน

วิรัช วรรณรัตน์ (2537 :44-48) ได้สรุปขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนไว้ดังนี้

1. กำหนดปัญหา วิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ค้นหาสาเหตุ ประเด็นปัญหาแล้วกำหนดประเด็นหรือเรื่องที่จะทำการศึกษาค้นคว้า
2. นิยามปัญหา เมื่อทราบสาเหตุหรือที่มาของปัญหาและสามารถกำหนดประเด็นปัญหาเป็นข้อเรื่องได้แล้ว จะต้องทำความเข้าใจประเด็นปัญหา หรือเรื่องที่จะทำการศึกษาค้นคว้า โดยศึกษาเอกสารทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นทำการกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า กำหนดสมมติฐาน กำหนดความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า ขอบเขตการศึกษาค้นคว้าในส่วนเนื้อหา จำนวนตัวอย่าง จำนวนตัวแปร พร้อมกับใช้นิยามศัพท์ ตัวแปรในส่วนตัวแปรต้น ตัวแปรตาม ตลอดจนตัวแปรที่เกี่ยวข้องบางตัว
3. การรวบรวมข้อมูล เป็นขั้นการดำเนินการวิจัย ซึ่งจะต้องกำหนดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ การสร้างเครื่องมือ ตรวจสอบสภาพของเครื่องมือ เลือกแบบการวิจัย โดยเฉพาะ

ด้านการทดลองจะใช้กลุ่มเดียวหรือหลายกลุ่ม มีกลุ่มควบคุมที่ใช้การเปรียบเทียบหรือไม่ การดำเนินการในส่วนของกลุ่มตัวอย่างและเครื่องมือเสร็จก็ดำเนินการจัดกระทำทดลอง หรือเก็บข้อมูลตามแผนและระยะเวลาที่กำหนด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลจากการจัดกระทำหรือทดลองแล้ว นำข้อมูลไปวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติช่วยในการแปลผล สรุปผลตามจุดมุ่งหมายหรือสมมติฐานที่กำหนดไว้

5. สรุปและรายงานผล หลังจากได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว จะต้องนำเสนอข้อมูลและสรุปข้อมูลพบตามข้อมูลที่ปรากฏ พร้อมการอภิปรายและเสนอแนะเกี่ยวกับข้อค้นพบนั้นแล้วนำเสนอผลงานทั้งหมด โดยการเขียนรายงานตามหัวข้อและรูปแบบที่แต่ละสถาบันหรือหน่วยงานกำหนดไว้

ประวิติ เอรารวรรณ์ (2542 : 5) การวิจัยในชั้นเรียนมีกระบวนการที่ต่อเนื่องและเป็นระบบคือ เริ่มต้นจากการสำรวจสภาพการปฏิบัติงานว่ามีปัญหาอะไรบ้าง วางแผนเพื่อแก้ไข ปัญหา ลงมือปฏิบัติตามแผนแล้วสะท้อนผลการปฏิบัติเพื่อเริ่มต้นใหม่ ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

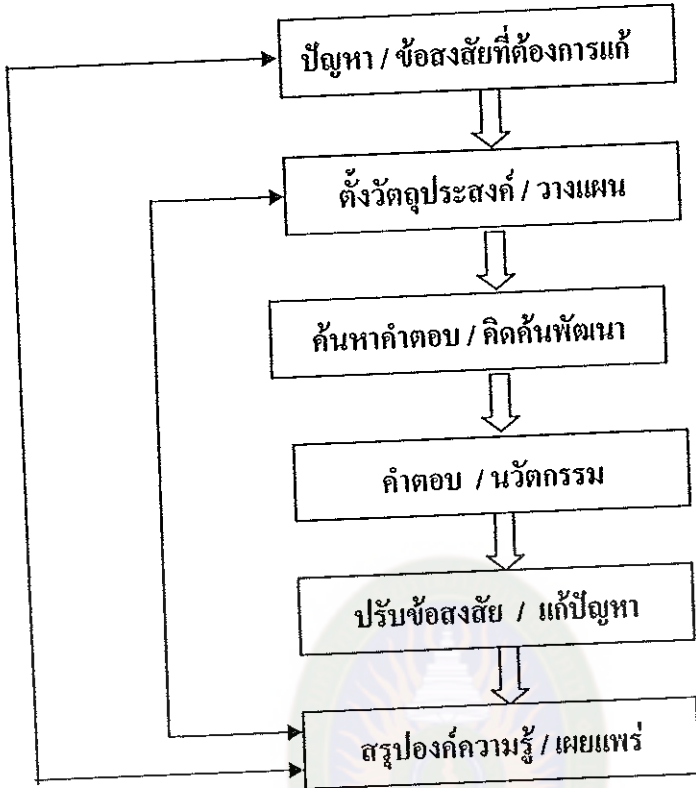
1. การสำรวจสภาพการปฏิบัติงาน (Reconnaissance) เป็นขั้นตอนของการสำรวจสภาพการปฏิบัติงานของครูว่ามีปัญหาอย่างไรบ้าง แล้ววิเคราะห์ว่าปัญหานั้นมีสาเหตุมาจากอะไร และจะสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขสภาพการปฏิบัติงานในส่วนใดบ้าง

2. การวางแผน (Planning) เป็นขั้นตอนสำหรับกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดวิธีการ และวางแผนเพื่อลงมือปฏิบัติ ในการค้นหาคำตอบ หรือพัฒนานวัตกรรมและการแก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงสภาพการปฏิบัติที่เป็นปัญหา

3. การลงมือปฏิบัติ (Action) เป็นขั้นตอนการปฏิบัติตามแผนที่กำหนด

4. การสะท้อนผล (Reflection)

จากกระบวนการดังกล่าว จะเห็นว่า การทำวิจัยในชั้นเรียนนั้นมุ่งที่จะแสวงหาคำตอบ โดยการพัฒนานวัตกรรมควบคู่ไปกับการนำเอาคำตอบหรือนวัตกรรมนั้นไปใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนที่ครูประสบอยู่ ซึ่งเป็นวงจรต่อเนื่องไม่สิ้นสุด ครูจึงสามารถปรับประยุกต์ให้เข้ากับการทำงานปกติของตนเองได้

ภาพที่ 3 วงจรการทำวิจัยในชั้นเรียน

4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นการวิจัยเพื่อนำผลมาใช้แก้ปัญหาอย่าง
 รับผิดชอบ หรือปรับปรุงการปฏิบัติงาน (บุญชม ศรีสะอาด 2543 : 12)

Freeman เสนอขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้ (สุวิมล ว่องวานิช
 2544 : 23)

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับสภาพที่เกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการกำหนดปัญหาวิจัย หรือคำถามวิจัยที่มีความเฉพาะเจาะจง

มากขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตอบคำถามวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 เป็นการทำความเข้าใจกับสิ่งที่เกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 6 เป็นการนำข้อค้นพบไปเผยแพร่ ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบและใช้

ประโยชน์

การวิจัยเชิงปฏิบัติการมีลักษณะคล้ายคลึงกันและมีกระบวนการดำเนินการวิจัยที่คล้ายกับหลักการวิจัยทั่วไป คือ มีการกำหนดปัญหา การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การเสนอผลการวิจัย ส่วนที่แตกต่างออกไปอย่างชัดเจน คือ การสะท้อนผลเพื่อให้เกิดการวิพากษ์ และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์

นอกจากนี้ สุวิมล ว่องวาณิช (2544 : 13) ได้กล่าวถึง กระบวนการกำหนดงาน PAOR ดังนี้

PAOR เป็นกระบวนการทำงานที่เป็นวงจร ตามแนวคิดของ Kemmis มี 4 ขั้นตอน

1. การวางแผน (Plan) วางแผนหลังจากที่วิเคราะห์และกำหนดประเด็น

ปัญหาที่ต้องการแก้ไข

2. การปฏิบัติ (Act) ปฏิบัติตามแผนที่กำหนด

3. การสังเกต (Observe) สังเกตผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

4. การสะท้อนผล (Reflect) สะท้อนผลหลังจากการปฏิบัติงาน

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้วิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งนำไปสู่หลักการ ความหมาย จุดมุ่งหมาย

กรอบแสดงลักษณะ กระบวนการวิจัย ขั้นตอน และสรุปหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการไว้ ดังนี้

4.1 ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) หมายถึง การวิจัยประเภทหนึ่ง ซึ่งใช้กระบวนการปฏิบัติอย่างมีระเบียบ ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และวิเคราะห์วิจารณ์ผลปฏิบัติการ 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผลการปฏิบัติการดำเนินการต่อเนื่องไปจนกว่าจะได้ข้อสรุปที่แก้ไขได้จริง หรือพัฒนาสถานภาพการณ์ของสิ่งที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ยาใจ พงษ์บริบูรณ์ (2537 : 6) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การวิจัยซึ่งใช้กระบวนการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และวิเคราะห์ วิจัยผลผลการปฏิบัติจากการใช้วงจร 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติจริง การสังเกต และการสะท้อนผลการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และนำไปสู่การปรับแผนเข้าสู่วงจร

ใหม่จนกว่าจะได้ข้อสรุปที่แก้ปัญหาได้จริง หรือการพัฒนาสภาพการณ์ของสิ่งที่ศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สุนีย์ เหมะประสิทธิ์ (2540 : 133) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นรูปแบบการวิจัยที่สะท้อนถึงตน หรือการตรวจสอบตนเองเพื่อให้ผู้ร่วมทำวิจัยได้ปรับปรุงการปฏิบัติงานประการหนึ่ง ทำให้เข้าใจถึงการปฏิบัติงานของตนเองและทีมงานหรือองค์กรประการหนึ่ง ตัดสินใจในการเลือกสภาพการณ์ที่เหมาะสม เพื่อดำเนินการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ ประการหนึ่ง

เอกวิทย์ แก้วประดิษฐ์ (2540 : 11) กล่าวว่า การวิจัยลักษณะนี้ จะเป็นการวิจัยเพื่อหาทางในการแก้ปัญหาทางการศึกษาที่เกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบันที่เป็นปัญหาเฉพาะด้าน และเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาอีกด้านหนึ่ง เพราะว่างานวิจัยในรูปแบบนี้ จะสามารถนำไปใช้ในสภาพจริงๆ ท้นต่อเหตุการณ์ได้ทันทีเลย ซึ่งจะเป็นการวิจัยหารูปแบบใหม่ วิธีการใหม่ หรือเทคนิคใหม่ๆ หรือกระบวนการจัดการเรียนการสอน เช่น วิธีการสอนรูปแบบใหม่ เทคนิคการสอน เป็นต้น

สุภาภรณ์ จันทวานิช (2543 : 68) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึง กระบวนการที่ผู้วิจัยได้เลือกกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่เห็นว่าดี เหมาะสม ตามความรู้ ความเข้าใจ และดำเนินการปฏิบัติเพื่อทดลองว่าใช้ได้หรือไม่ ประเมินความเหมาะสมในความจริง ควบคุมแนวทางปฏิบัติ แล้วนำผลมาปรับปรุงการปฏิบัติการเพื่อนำไปทดลองใหม่ จนกว่าจะได้ผลเป็นที่น่าพอใจ นำไปใช้และ เผยแพร่ได้ การวิจัยชนิดนี้ เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงาน เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลใหม่เพิ่มขึ้น ทำให้รูปแบบการวิจัยยืดหยุ่นได้ การวิจัยเชิงปฏิบัติการอาจเป็นแบบมีส่วนร่วมหรือไม่ก็ได้

4.2 จุดมุ่งหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

จุดมุ่งหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานประจำให้ดีขึ้น โดยนำเอางานที่ปฏิบัติอยู่มาวิเคราะห์สภาพปัญหา อันเป็นเหตุให้งานนั้นไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรจากนั้นใช้แนวคิดทางทฤษฎีและประสบการณ์การปฏิบัติงานที่ผ่านมาเสาะหาข้อมูลและวิธีการที่คาดว่าจะแก้ปัญหาดังกล่าวได้ และสะท้อนวิธีการดังกล่าวไปทดลองใช้กับกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น

4.3 กรอบแสดงลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

กรอบแสดงลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มี 4 ลักษณะดังนี้

1. เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและร่วมมือ (Participation and

Collaboration) ใช้การทำงานเป็นกลุ่ม ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีส่วนร่วมสำคัญและมีบทบาทเท่าเทียมกันใน
ทุกกระบวนการของการวิจัย ทั้งการเสนอความคิดเห็นเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติ ตลอดจน
การวางแผนการวิจัย

2. เน้นการปฏิบัติ (Action Orientation) การวิจัยชนิดนี้ใช้การปฏิบัติเป็น
สิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและศึกษาผลของการปฏิบัติเพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนา

3. ใช้การวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Function) การวิเคราะห์การ
ปฏิบัติการอย่างลึกซึ้งจากสิ่งที่สังเกตได้ จะนำไปสู่การตัดสินใจที่สมเหตุสมผล เพื่อปรับปรุง
แผนปฏิบัติ

4. ใช้วงจรการปฏิบัติการ (The Action Research Spiral) ตามแนวคิด
ของ (Kemmis & McTaggart) คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต
(Observing) และการสะท้อนผล (Reflecting) ตลอดจนการปรับปรุงแผน (Re-Planning) เพื่อ
นำไปปฏิบัติในวงจรต่อไปจนกว่าจะได้รูปแบบของการปฏิบัติงานที่เป็นที่พึงพอใจ และได้
ข้อเสนอเชิงทฤษฎี เพื่อเผยแพร่ต่อไป

4.4 กระบวนการดำเนินงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

กระบวนการดำเนินงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีขั้นตอนที่สำคัญๆ ใน
การดำเนินการ ดังนี้

1. การจำแนกหรือพิจารณาปัญหาที่ประสงค์จะศึกษา ผู้วิจัยและกลุ่มที่ทำ
การวิจัยจะต้องศึกษารายละเอียดของปัญหาที่จะศึกษาอย่างชัดเจน ปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนซึ่ง
จะทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการจะต้องมีทฤษฎีรองรับในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น การวิเคราะห์สภาพ
ปัญหาควรพิจารณาให้ครบ 4 องค์ประกอบต่อไปนี้ คือ ปัญหาเกี่ยวกับครู นักเรียน
เนื้อหาวิชา และสภาพแวดล้อม

2. เลือกปัญหาสำคัญที่เป็นสาระควรแก่การศึกษาวิจัย เลือกโดยอาศัยทฤษฎี
มาร่วมพิจารณาลักษณะปัญหา แล้วสร้างวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตลอดจนอาจจะต้องสร้าง
สมมุติฐานของการวิจัยในรูปแบบของข้อความที่ต้องการประเมิน ที่แสดงความสัมพันธ์ปัญหา กับ
หลักการหรือ ทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องปัญหานั้น

3. เลือกเครื่องมือดำเนินการวิจัยที่จะช่วยให้ได้คำตอบปัญหาตามสมมุติฐาน
ที่ตั้งไว้ เครื่องมือที่ใช้มี 2 ลักษณะคือ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองปฏิบัติหรือฝึกหัดตามวิธีการ
และเครื่องมือที่ใช้การรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติ

4. บันทึกเหตุการณ์อย่างละเอียดในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ทั้งส่วนที่เป็นความก้าวหน้าและเป็นอุปสรรคตามวงจรการปฏิบัติการ คือ ในขั้นตอนของการวางแผนการปฏิบัติการสังเกต และการสะท้อนผลการปฏิบัติ เก็บสะสมบันทึกไว้เพื่อใช้ในการปรับปรุงวงจรปฏิบัติการต่อไป และเพื่อ เป็นการรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์หาคำตอบของสมมติฐาน

5. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ของข้อมูลที่รวบรวมไว้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การตรวจสอบรายละเอียด อธิบายสถานการณ์ จัดหมวดหมู่ และแยกประเภทของกลุ่มข้อมูลตามหัวข้อที่เหมาะสมเปรียบเทียบข้อแตกต่างและคล้ายคลึงของข้อมูล

6. ตรวจสอบข้อมูลของกลุ่มผู้วิจัยที่ได้พิจารณาไว้แล้วอีกครั้งหนึ่ง เพื่อสรุปหาคำตอบที่เป็นสาเหตุและแก้ปัญหาที่ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยสรุปประมวลเป็นหลักการ (Principle) รูปแบบ (Model) ของการปฏิบัติ หรือเสนอเชิงทฤษฎี (Proposition) หรือทฤษฎี (Theory) ทั้งนี้ต้องอาศัยหลักตรรกวิทยา โดยวิธีอุปมาน และความรู้เชิงทฤษฎีด้วย

4.5 ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

กระบวนการวิจัยนี้ เมื่อก้าวในเชิงนำไปใช้เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติงานในโรงเรียน มีวิธีการดำเนินการตามวงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

1. ขั้นวางแผน (Plan) เริ่มต้นด้วยการสำรวจปัญหาพร้อมกันระหว่างครูภายในโรงเรียน เพื่อให้ได้ปัญหาที่สำคัญที่ต้องการให้แก้ไข ตลอดจนการแยกแยะรายละเอียดของปัญหานั้น เกี่ยวกับลักษณะของปัญหาเกี่ยวข้องกับใคร แนวทางแก้ไขอย่างไร และจะต้องปฏิบัติอย่างไร
2. ขั้นปฏิบัติการ (Act) เป็นการนำแนวคิดที่กำหนดเป็นกิจกรรมในขั้นวางแผนมาดำเนินการ โดยการวิเคราะห์วิจารณ์ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นร่วมกันของทีมงานประกอบไปด้วย เพื่อทำการแก้ไขปรับปรุงแผน ฉะนั้นแผนที่กำหนดควรจะมีคามยืดหยุ่นปรับได้
3. ขั้นสังเกตการณ์ (Observe) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วยความรอบคอบ ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง โดยอาศัยเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเข้าช่วย
4. ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติการ (Reflect) เป็นขั้นสุดท้ายของวงจรการทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ การประเมินหรือตรวจสอบกระบวนการแก้ปัญหา หรือสิ่งที่เป็นข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติการ ผู้วิจัยร่วมกับกลุ่มผู้เกี่ยวข้องจะต้องตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน และของระบบการศึกษาที่ประกอบกัน โดยผ่านการถกอภิปรายปัญหา การประเมิน โดยกลุ่มจะทำให้แนวทาง

ของการพัฒนาขั้นตอนการประเมินกิจกรรม และเป็นพื้นฐานข้อมูลที่น่าไปสู่การปรับปรุง และการวางแผนการปฏิบัติ ต่อไป

4.6 สรุปหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

หลักการสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ต้องตระหนักอยู่เสมอคือ กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญต่อกระบวนการดำเนินการวิจัย นั่นคือ การวิจัยชนิดนี้ไม่ควรจะทำตามลำพังและควรใช้วงจรของกระบวนการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผลการปฏิบัติ เพื่อนำมาปรับปรุงแผนงาน แล้วดำเนินกิจกรรมที่ปรับปรุงใหม่ ซึ่งวงจรของ 4 ขั้นตอน ดังกล่าวจะมีลักษณะการดำเนินการเป็นบันไดเวียน (Spiral) กระทำซ้ำตามวงจรจนกว่าจะได้การปฏิบัติตามจุดมุ่งหมาย การวิจัยเชิงปฏิบัติการอาจเริ่มต้นโดยครู นักเรียน หรือ นักศึกษา แล้วปฏิบัติการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางพัฒนาขึ้น โดยรับฟังความคิดเห็น ข้อติเตียนผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้บริหารและสังคมภายนอก บันทึกผลการปฏิบัติการที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ขั้นที่สำคัญ นั่นคือ

1. บันทึกผลของการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมและการฝึกปฏิบัติ
2. บันทึกผลของการเปลี่ยนแปลงการใช้ภาษาและการสื่อสารในห้องเรียนหรือต้องทำ รายงาน และกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญญาที่ต้องการแก้ไข
3. บันทึกผลของการเปลี่ยนแปลงสัมพันธภาพทางสังคมและการจัดระบบการที่ลดอุปสรรคต่อการฝึกปฏิบัติ

4. บันทึกผลของการพัฒนาการที่เป็นข้อค้นพบที่สำคัญของการวิจัย

4.7 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ คือการแจกแจงข้อค้นพบที่อยู่ในเชิงอธิบายความ ซึ่งจะนำมาสู่การสรุปเป็นผลงานวิจัย และแสดงให้เห็นแนวทางหรือรูปแบบปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการแก้ปัญหาในเรื่องราวของสิ่งที่ศึกษานั้นสรุปหลักการสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ได้ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นความพยายามที่จะปรับปรุงการศึกษา โดยการเปลี่ยนแปลง (Changing) การศึกษานั้น และการเรียนรู้ลำดับขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงนั้น
2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการทำงานของกลุ่ม (Participatory) และให้การปรึกษาหารือร่วมมือกันทำงาน (Collaboration) ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยการฝึกปฏิบัติตามแนวทางที่กลุ่มกำหนด

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการใช้การสะท้อนการปฏิบัติ (Reflection) โดยประเมินตรวจสอบในทุก ๆ ขั้นตอน เพื่อปรับปรุงการฝึกหรือการปฏิบัติให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย
 4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นกระบวนการเรียนอย่างมีระบบ (Systematic Learning Process) โดยบุคคลที่เกี่ยวข้องนำความคิดเชิงนามธรรมมาสร้างเป็นข้อสมมุติทดลองฝึกปฏิบัติและประเมินผลการปฏิบัติ ซึ่งเป็นการทดสอบ (Test) ว่าเป็นข้อสมมุติฐานของแนวคิดนั้นถูกหรือผิด
 5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ (Start Small) อาจจะเริ่มต้นจากบุคคล นักเรียน คนเดียวที่พยายามดำเนินการให้มีการเปลี่ยนแปลง หรือปรับปรุงบางสิ่งบางอย่างทางการศึกษาให้ดีขึ้น โดยขณะที่ปฏิบัติต้องปรึกษา รับฟังข้อคิดเห็นและอาศัยการร่วมปฏิบัติจากผู้ที่เกี่ยวข้อง
 6. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการสร้างความรู้ใหม่ที่ให้แนวทางการปฏิบัติเชิงรูปธรรมจาการบันทึก (Records) พัฒนาการของกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เห็นกระบวนการเข้าสู่ปัญหา การแก้ปัญหา การปรับปรุง และได้ผลสรุปที่สมเหตุสมผลในขณะเดียวกันสามารถนำปรากฏการณ์ที่ได้มาประมวลเป็นข้อเสนอเชิงทฤษฎี (Proposition) ได้
- จากการศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เห็นว่าเป็นกระบวนการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาหน่วยงานให้ประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นการวิจัยพัฒนาโดยแท้

4.8 การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลจะแยกจากกันเป็นคนละกระบวนการหรือขั้นตอน กล่าวคือ หลังการเก็บข้อมูลได้สิ้นสุดลงแล้ว จึงจะเริ่มทำการประมวลผลและการวิเคราะห์ แต่ในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น การเก็บข้อมูลประมวลผลข้อมูลและการวิเคราะห์จะกระทำไปพร้อม ๆ กัน หรือในเวลาใกล้เคียงกัน โดยไม่รอให้ขั้นตอนหนึ่งเสร็จก่อน แล้วจึงทำอีกขั้นตอนหนึ่ง แต่จะทำการควบคู่กันไปหรือสลับกันไป ซึ่งมีวิธีการดังนี้

1. การตรวจสอบข้อมูล เนื่องจากข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพมักจะถูกสงสัยในประเด็นของความแม่นยำ (Validity) และความเชื่อถือได้ของข้อมูล ดังนั้น จึงมีการตรวจสอบข้อมูล โดยวิธีการแบบสามเส้า (Triangulations) เกี่ยวกับสิ่งต่อไปนี้

- 1.1 ข้อมูล (Data triangulation)
- 1.2 ผู้วิจัย (Investigator triangulation)
- 1.3 ทฤษฎี (Theory triangulation)

1.4 วิธีการ (Methodology triangulation)

การตรวจสอบสามเส้านี้ เป็นการใช้เทคนิคของการเปรียบเทียบ คือ การเปรียบเทียบภายใน และการเปรียบเทียบภายนอก ด้วยวิธีการต่อไปนี้ .

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จากแหล่งที่ได้ข้อมูลมา ทั้งแหล่งเวลา สถานที่และบุคคล ว่าถ้าต่างสถานที่และต่างครูที่ให้ข้อมูล ข้อมูลจะแตกต่างกันหรือไม่

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย เป็นการตรวจว่า ระหว่างผู้วิจัยแต่ละคนหรือผู้ทำการเก็บข้อมูลแต่ละคน จะมีความแตกต่างในข้อมูลที่ได้มาอย่างไร

3. การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี ในการตีความข้อมูล ถ้าผู้วิจัยเปลี่ยนแนวคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบ จะทำให้ข้อสรุปจากเหตุการณ์มีความแตกต่างกันอย่างไร

4. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล ถ้าใช้วิธีการสนทนากลุ่มหรือสังเกตการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง จะแตกต่างจากการใช้หลาย ๆ วิธีร่วมกันหรือไม่

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยคุณภาพ ใช้วิธีการสร้างข้อสรุปจากการศึกษารูปแบบหรือข้อมูลจำนวนหนึ่งเป็นหลัก ไม่ใช่สถิติ แต่จะอาศัยทฤษฎีเป็นกรอบในการสรุป ผู้วิจัยจึงต้องมีความรอบรู้ในแนวคิดทฤษฎีอย่างกว้างขวาง เพื่อจะนำมาใช้ได้เป็นแนวทางที่จะตีความข้อมูลได้หลาย ๆ แบบ

ในการวิเคราะห์แบบข้อสรุป มี 3 วิธี คือ

1. วิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) คือ วิธีตีความสร้างข้อสรุป ข้อมูลจากปรากฏการณ์รูปธรรมที่มองเห็น เช่น พิธีกรรม การทำมาหากิน ความเป็นอยู่ในสังคม ซึ่งการสร้างข้อสรุปในขั้นต้นจะเป็นสมมติฐานชั่วคราว เมื่อได้รับการตรวจสอบยืนยันในขั้นต่อไปก็ถือเป็นข้อสรุปซึ่งมีลักษณะนามธรรม ดังนั้น จึงเห็นว่า การสร้างข้อสรุปนี้ นักวิจัยจะทำอยู่เกือบทุกขั้นตอนที่ได้รับสัมผัสกับปรากฏการณ์

2) การวิเคราะห์โดยจำแนกชนิดข้อมูล (Typological analysis) คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิด ตามขั้นตอนของเหตุการณ์ที่เกิดต่อเนื่องกันไป ซึ่งอาจทำแบบที่ใช้ทฤษฎีและไม่ใช้ทฤษฎี

3) การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบ (Constant comparison) คือการนำข้อมูลมาเทียบเป็นปรากฏการณ์ โดยทำเป็นตารางหาความสัมพันธ์โดยแยกแยะแต่ละปรากฏการณ์ออกเป็นส่วน ๆ

5. บริบทของโรงเรียนคอนยานางศึกษา

5.1. สภาพทั่วไปโรงเรียนคอนยานางศึกษา

ปัจจุบันโรงเรียนคอนยานางศึกษา ได้เปิดทำการสอน 3 ระดับ คือ ระดับปฐมวัย ชั้นอนุบาล 1-2 ระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีนักเรียนจำนวน 397 คน มีครูทั้งหมด 21 คน นักการภารโรง 1 คน

วิสัยทัศน์ของโรงเรียน

นักเรียนมีคุณภาพมาตรฐาน ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ครูได้รับการพัฒนา สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

พันธกิจของโรงเรียน

1. จัดการศึกษาภาคบังคับอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ โดยระดมทรัพยากร ทั้งภาครัฐ เอกชน ท้องถิ่น และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

2. กำกับ ติดตาม นิเทศ และประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3. พัฒนาการบริหารจัดการ โดยเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม พัฒนาคู่มือด้านงานวิชาการ คุณธรรมจริยธรรม ความรู้ความสามารถรอบด้าน ตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

4. พัฒนาระบบ ICT และแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนมากที่สุด

เป้าประสงค์

1. ประชากรในวัยเรียนทุกคน ได้รับโอกาสเข้าเรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับ ทุกคนจนจบตามสิทธิ์อย่างทั่วถึง เสมอภาค เต็มศักยภาพและตรงตามมาตรฐานการศึกษา

2. ครูทุกคนได้รับการพัฒนาตนเอง ในด้านงานวิชาการ การวิจัยชั้นเรียน การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม ตรงตามมาตรฐานการศึกษา

3. โรงเรียนมีระบบบริหารจัดการที่ดี ตามหลักบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

5.2. สภาพปัจจุบันปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียน

โรงเรียนคอนยานางศึกษา ได้รับนโยบายจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ให้ดำเนินการพัฒนาครูให้ทำวิจัยในชั้นเรียน แต่จากการดำเนินการที่ผ่านมาพบว่า คณะครู

ในโรงเรียนคอนยานางศึกษา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนเป็นส่วนน้อย อีกทั้งยังขาดทักษะในการทำวิจัย ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนในวิชาที่ตนเองสอน ได้อย่างมีคุณภาพ แต่คณะครูทุกคนต่างก็มีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อที่จะพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1. งานวิจัยในประเทศ

ประสิทธิ์ ตักคี่คำดวง (2545 : 151-155) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการพัฒนาการวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัย พบว่า

1. ความต้องการพัฒนาการวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูผู้สอนมีความต้องการพัฒนาการวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาและด้านวิธีการพัฒนา ส่วนด้านระยะเวลาในการพัฒนามีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง

2. ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและขนาดโรงเรียนต่อความต้องการพัฒนาการวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้งโดยภาพรวมและเป็นรายด้าน

3. ครูผู้สอนได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการวิจัยในชั้นเรียนของครู พบว่า

3.1 ด้านเนื้อหา ควรจัดให้ความรู้ในเรื่องเทคนิคการอ่านรายงานวิจัยแนวทางการนำผลการวิจัยมาใช้พัฒนาการเรียนการสอน และความต้องการของเด็ก

3.2 ด้านวิธีการพัฒนา ควรจัดให้มีการจัดงบประมาณสนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียน จัดให้มีแหล่งค้นคว้างานวิจัยในชั้นเรียน และจัดทำคู่มือการวิจัยในชั้นเรียน

3.3 ด้านระยะเวลาในการพัฒนา ควรจัดให้มีการพัฒนาการวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง จัดอบรมก่อนเปิดภาคเรียนหรือต้นปีการศึกษา และระยะเวลาในการอบรมควรอยู่ในช่วง 3-5 วัน

กอบกุล จงกลณี (2545 : 66-67) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคของการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน มี 4 ด้าน คือด้านครูขาดเทคนิคการวิจัย ด้านครูขาดการส่งเสริมสนับสนุนจากบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านครูขาดปัจจัยเอื้อต่อการทำวิจัยและด้านขาดการเผยแพร่ผลงานวิจัย

แนวทางการพัฒนาการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อใช้แก้ปัญหาทั้ง 4 ด้าน มีด้วยกัน 129 ข้อ บางข้อนำไปแก้ปัญหาได้มากกว่า 1 ด้าน ในด้านครูขาดความรู้เรื่องเทคนิคการวิจัย ด้านครูขาดการส่งเสริมสนับสนุนจากบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านครูขาดปัจจัยเอื้อต่อการทำวิจัยมีแนวทางที่นำไปแก้ปัญหาร่วมกันดังนี้ จัดอบรมสัมมนา จัดหาเอกสาร จัดหาที่ปรึกษาให้คำแนะนำ จัดเวทีเสนอผลงาน จัดให้มีแหล่งข้อมูล จัดเผยแพร่ผลงานวิจัย จัดหาอุปกรณ์เครื่องอำนวยความสะดวก จัดหาทุนการทำวิจัย จัดเครือข่ายการทำวิจัย นำผลงานวิจัยไปพิจารณาความดีความชอบ ติดตามประเมินผล การทำงานอย่างต่อเนื่อง สร้างแรงจูงใจทั้งรูปธรรมและนามธรรมและจัดบรรยากาศที่ทำงานให้เป็นบรรยากาศทางวิชาการในการแก้ปัญหาของผู้มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและสั่งการและปฏิบัติงานได้แก่ กำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศส่งผลกระทบต่อปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องมีมาตรการในการติดตามผลงานตามนโยบายและข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นในการพัฒนาตนเองของผู้บริหารและครูปฏิบัติหน้าที่การสอน มีแนวทางการพัฒนา คือมีจรรยาบรรณต่องานที่รับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง รักในการพัฒนาการในหน้าที่ ขวนขวายหาความรู้ให้สอดคล้องกับยุคข้อมูลข่าวสาร มีจรรยาบรรณนักวิจัยในด้านการเผยแพร่ผลงานวิจัย พบว่า ควรเผยแพร่ในรูปของการจัดประชุมสัมมนา จัดเวทีเสนอผลงานวิจัย จัดในรูปของเอกสารเพื่อทำการเผยแพร่ในแหล่งข้อมูลต่างๆ และให้สื่อมวลชนมีส่วนร่วมช่วยในการเผยแพร่ในรูปของการนำเสนอทั้งทางโทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ต่างๆอันจะเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ตระหนักรู้และเกิดความสนใจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อปฏิบัติงานเป็นรูปธรรม

สรุปได้ว่าควรมีการพัฒนาทั้งระบบ หรือองค์รวม (Holistic Development) จึงจะทำให้ครูเกิดความสนใจที่จะทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนด้วยใจอย่างแท้จริง อันจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ

สุธาสนี บุญญาพิทักษ์ (2545 : 347-370) ได้ศึกษาการวิจัยเชิงนักวิจัยในชั้นเรียน สำหรับ นักศึกษาวิชาชีพครู ให้กับกลุ่มตัวอย่างนิสิตชั้นปีที่ 4 วิชาเอกการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ปีการศึกษา 2544 จำนวน 27 คน โดยใช้กระบวนการวิจัย

ปฏิบัติการมาประยุกต์ใช้ในขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร สภาพการณ์หลักสูตร ผลิตภัณฑ์/กิจกรรม
ครูประจำการไม่เอื้อต่อการพัฒนานักวิจัย ผลการวางแผนร่างหลักสูตรและประเมินผลคุณภาพ
โครงสร้างหลักสูตรมีองค์ประกอบหลักสูตรสอดคล้องกันรายละเอียดแต่ละองค์ประกอบชัดเจน
เหมาะสมมาก ผลการพัฒนากระบวนการใช้หลักสูตรการบริหารการวางแผนใช้หลักสูตร มี
ความเหมาะสมและผลการพัฒนาระบบประเมินหลักสูตร มีความพร้อมในการดำเนินงานและได้
หลักสูตรครูนักวิจัยที่มีประสิทธิผล

สุชาติ ตั้งใจ (2545 : 93-94) ได้ศึกษาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2544 จำนวน 363 คน โดยใช้
การสอบถามผลการวิจัยพบว่า การทำวิจัยในชั้นเรียนของครูประถมศึกษา ได้ดำเนินการเพื่อ
แก้ปัญหาที่พบในการจัดการเรียนการสอน ครูส่วนมากใช้งบประมาณส่วนตัวในการทำวิจัยได้รับ
คำปรึกษาจากผู้บริหารและเพื่อนครูร่วมงานรูปแบบการวิจัยเป็นการสำรวจและการทดลองครู
ประถมศึกษามีความเห็นว่า ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยเป็นปัญหาที่สำคัญมากต่อการทำวิจัยในชั้น
เรียน ที่ปรึกษาในการทำวิจัย งบประมาณและเวลาเป็นปัจจัยที่สำคัญระดับปานกลาง

สมหวัง หงษ์ทอง (2546 : 104-105) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาครูในการทำวิจัย
ในชั้นเรียน โรงเรียนบ้านโนสว่างกิ่งอำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า
ก่อนการพัฒนาการทำวิจัยในชั้นเรียน ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบวิธี
วิจัยของการวิจัยในชั้นเรียน และเสนอแนวทางการพัฒนาอันดับแรกคือความต้องการให้จัด
อบรมและ ติดตามผล โดยจัดเป็นกลุ่มปฏิบัติการย่อยในโรงเรียนก่อน ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ
กระบวนการในการทำวิจัยในชั้นเรียน จึงได้ดำเนินการพัฒนาครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน
ตามกระบวนการศึกษาค้นคว้ารอบที่ 1 กลุ่มเป้าหมายสามารถเสนอชื่อเรื่องการทำวิจัยในชั้น
เรียนได้ทุกคน มีความรู้ ความเข้าใจตามขั้นตอนกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับดี
การปฏิบัติกิจกรรมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูแต่ละคนอยู่ในระดับปานกลาง การสร้าง
นวัตกรรมในการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อการแก้ปัญหการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง การนำ
นวัตกรรมที่ได้จากการทำวิจัยในชั้นเรียนไปใช้ในการแก้ปัญหา ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์เท่าที่ควร
การสรุปและรายงานผลการวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับปานกลาง การกำหนดระยะเวลาใน
การดำเนินการทำวิจัยในชั้นเรียนเหมาะสมในระดับปานกลาง และคณะครูให้ความร่วมมือใน
การทำงานเป็นทีมงานและวิจัยอยู่ในระดับดี

การพัฒนาตามกระบวนการรอบที่ 2 ใช้วิธีการอบรมและฝึกปฏิบัติการทำวิจัยใน
ชั้นเรียนแบบเข้ม ผลการพัฒนาพบว่า กลุ่มเป้าหมายสามารถจัดทำรายงานการวิจัยในชั้นเรียนใน

รายวิชาที่ตนรับผิดชอบสอนได้คนละ 1 เรื่องและมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับดี การปฏิบัติกิจกรรมทำวิจัยในชั้นเรียนของครูแต่ละคนอยู่ในระดับปานกลาง การสร้างนวัตกรรมในการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อการแก้ปัญหาการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง การนำนวัตกรรมที่ได้จากการทำวิจัยในชั้นเรียนไปใช้ในการแก้ปัญหา ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์จำนวน 2 รายการสรุปและรายงานผลการวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับปานกลาง การกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการทำวิจัยในชั้นเรียนเหมาะสมในระดับดี และคณะครูให้ความร่วมมือในการทำงานเป็นทีมงานการวิจัย อยู่ในระดับดี กลุ่มเป้าหมายการทำวิจัยในชั้นเรียนได้สำเร็จ 3 ราย กำลังจัดทำรายงานวิจัย 5 ราย และอยู่ระหว่างการดำเนินการ 2 ราย ผลการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการทางการเรียนดีขึ้น

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ชี้ว่าการพัฒนาครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยวิธี 1) การศึกษาเอกสารคู่มือการทำวิจัยในชั้นเรียน 2) การฝึกอบรมการพัฒนาครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน 3) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ พัฒนาการทำวิจัยในชั้นเรียน และ 4) การฝึกปฏิบัติการการทำวิจัยในชั้นเรียน ทำให้ครูมีการเปลี่ยนแปลงจากการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัยในชั้นเรียน เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนและสามารถปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียนได้ และได้แนวทางที่เกี่ยวข้องไปพิจารณาแก้ปัญหา และเปรียบเทียบผลการพัฒนา ก่อนและหลังนำแนวทางการพัฒนาครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนไปใช้ ทั้งนี้ต้องนิเทศและติดตามผลการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง

วิทยา แสงงาม (2546 : 141-144) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาครูเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนไร่ได้ประชาคมอำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษพบว่า ครูในโรงเรียนไร่ได้ประชาคมก่อนการดำเนินการพัฒนาครู ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทำวิจัยในชั้นเรียน ไม่สามารถจัดวิจัยในชั้นเรียนได้ เมื่อได้ดำเนินการพัฒนาตามขั้นตอน การวิจัยปฏิบัติการ ด้วยการศึกษาศึกษาเอกสาร การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศภายใน แล้วทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน และสามารถจัดทำวิจัยได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังขาดความชัดเจนในเรื่องการพัฒนาวิธีการหรือนวัตกรรม

การพัฒนาครูบรรลุความรู้ ความสามารถของครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนแต่ยังคงได้รับความช่วยเหลือในขั้นการพัฒนาวิธีการหรือนวัตกรรมซ้ำ ควรมีการพัฒนาครูอยู่อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความรู้อย่างชัดเจนและสามารถทำได้ด้วยความมั่นใจยิ่งขึ้น

กาญจนา สุภักวงศ์ (2546 : 95-96) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาครูเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนบ้านเค็ดวารินชำราบ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษ

พบว่าสภาพก่อนการพัฒนา ครูผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าขาดความรู้ความเข้าใจและมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการวิจัยในชั้นเรียน ผู้ศึกษาค้นคว้าจึงได้ปรึกษากับคณะผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการอำนวยการโรงเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาครู โดยได้ดำเนินการฝึกอบรมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการวิจัยในชั้นเรียนตามขั้นตอนของการวิจัย 4 ขั้นตอน และไปศึกษาดูงานเพื่อให้เข้าใจสภาพที่แท้จริง ปรากฏว่าครูผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนมากขึ้น หลังจากนั้นครูผู้ร่วมศึกษาได้ฝึกทำการวิจัยปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหาในชั้นเรียน พบว่าครูสามารถแก้ปัญหานักเรียนได้เป็นบางส่วน พบความเปลี่ยนแปลงของครูไปในทางที่ดีขึ้น มีความกระตือรือร้นในการที่จะแก้ปัญหานักเรียนมากขึ้น เพื่อให้ครูได้มีทักษะในการทำวิจัยมากขึ้นจึงได้พัฒนาครูอย่างต่อเนื่องเป็นวงจรที่ 2 ด้วยการวางแผนร่วมกันและดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัย 4 ขั้นตอน ผลการพัฒนาพบว่า ครูปรับยุทธวิธีในการแก้ปัญหาและเลือกใช้นวัตกรรมในการแก้ปัญหานักเรียนได้เหมาะสมขึ้น แสดงว่าครูมีความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนทั้งในด้านการวิเคราะห์สภาพปัญหา เลือกใช้นวัตกรรม ตลอดจนมีทัศนคติต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน จากการนิเทศภายในพบว่า ครูยังไม่ได้ทำรายงานการวิจัยที่สมบูรณ์รายงานที่ทำเป็นเพียงรายงานการวิจัยอย่างไม่เป็นทางการ 1-2 หน้าและรายงานด้วยวาจาภายในกลุ่มที่มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย และระหว่างกลุ่มครูในโรงเรียน เพื่อรายงานว่าปัญหาคืออะไร ลงมือแก้อย่างไร ผลเป็นอย่างไร ใช้เวลานานเท่าใด และต่อไปจะดำเนินการอย่างไร ดังนั้นการวิจัยในชั้นเรียนจึงเป็นการพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน และมีความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประสิทธิ์ ลาสอน (2546 : 106-108) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนเทศบาล 3 บ้านเหล่า สังกัดเทศบาลนครอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า ก่อนทำการศึกษาค้นคว้าครู โรงเรียนเทศบาล 3 บ้านเหล่า ไม่มีความรู้ความเข้าใจและความมั่นใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 ขั้นตอน การวางแผนแก้ปัญหา การจัดกิจกรรมแก้ปัญหา การเก็บรวบรวมข้อมูล ภายหลังการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศติดตามผล การนำไปปฏิบัติจริงที่ห้องเรียน ดำเนินการ 2 วงจร พบว่าปัจจุบันครูมีความเข้าใจในการวิเคราะห์ปัญหาในชั้นเรียน ใช้ข้อมูลที่เป็นจริงประกอบในการหาเหตุผลของปัญหาและสรุปความจำเป็นที่จะต้องแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้ได้ ครูผู้สอนมีการวางแผนเขียนเค้าโครงการวิจัยในชั้นเรียน พัฒนาวิธีการ

แก้ปัญหาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถสรุปผลการแก้ปัญหาในลักษณะ การเขียนรายงานผลการวิจัยในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบได้ซึ่งเป็นการจูงใจให้ครูทุกคนใน โรงเรียนหาแนวทางในการแก้ปัญหา เพื่อให้การเรียนสอนของตนเองมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แต่ ยังมีปัญหาการพัฒนาครูในการวิจัยในชั้นเรียน คือครูมีเวลาน้อย เอกสารความรู้เกี่ยวกับการวิจัย ไม่เพียงพอ ขาดประสบการณ์ในการเขียนรายงาน ขาดความชัดเจนในการเขียนรายงาน การเก็บ รวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลวิจัยในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การดำเนินการพัฒนาครูด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการ และการนำไปปฏิบัติกรวิจัยในชั้นเรียน ช่วยให้ครูมีความรู้ความเข้าใจและสามารถทำการวิจัย ในชั้นเรียนได้ แต่ยังคงขาดความชำนาญซึ่งควรส่งเสริมการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องเพื่อแก้ปัญหาที่ ยังไม่บรรลุตามเป้าหมาย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดกับครูในการวิเคราะห์กิจกรรมได้ เหมาะสมเพื่อการพัฒนาต่อไป

ถาวร พลีดี (2546 : 95-96) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาครูด้านการวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนสมเด็จพระราชชนนี อำเภอหนองหลวง จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า ก่อนการพัฒนา พบว่า ครูผู้สอนโรงเรียนสมเด็จพระราชชนนี ยังไม่ได้ลงมือทำการวิจัยในชั้น เรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากประสบปัญหา คือขาดความรู้ความ เข้าใจ และขาดทักษะในด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน ขาดแรงจูงใจ และความกระตือรือร้นใน การทำวิจัยในชั้นเรียน ขาดเอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขาดการนิเทศให้ความช่วยเหลือ จากหน่วยงานที่รับผิดชอบ ขาดวัสดุ อุปกรณ์ และงบประมาณ ที่สนับสนุนให้ครูทำวิจัยในชั้น เรียน มีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน มีภาระงานที่รับผิดชอบมาก มีเวลาที่จะ ศึกษาหาความรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนน้อย และครูผู้สอนส่วนมาก มีความต้องการที่จะพัฒนาตนเอง ด้านการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อที่จะได้นำความรู้ไปพัฒนาการ จัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียน

หลังจากการดำเนินการพัฒนาครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนตามแผนการและแนวทางที่ ได้ร่วมกันกำหนดไว้ ตามหลักของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 3 วงจร ผลจากการดำเนินการ พบว่า ครูผู้สอนที่สมัครใจเข้ารับการพัฒนาตนเองด้านการวิจัยในชั้นเรียน จำนวน 5 คนตระหนัก และ เห็นความสำคัญของการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียน เกิดความรู้ความเข้าใจ และเกิดทักษะในด้ว นการวิจัยในชั้นเรียนสามารถดำเนินการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้ ถูกต้อง ตามขั้นตอน และกระบวนการของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนจนประสบผลสำเร็จ สามารถพัฒนาตนเองในด้านการวิจัยในชั้นเรียนได้

โดยสรุป การพัฒนาครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการใน 4 ขั้นตอน สามารถช่วยให้ครูผู้สอนพัฒนาตนเองด้านการวิจัยในชั้นเรียน และสามารถดำเนินการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้ และแนวทางการปฏิบัติครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนครั้งนี้ ยังเป็นแนวทางสำหรับการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาครูในเรื่องอื่นๆอีกต่อไป

ทวีศักดิ์ ศรีธรรมบุตร (2546 : 73-74) ได้ศึกษา การพัฒนาครูเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนห้วยเก็งพิทยาคาร ผลการศึกษา พบว่า ก่อนดำเนินการพัฒนา ผู้ร่วมศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับปานกลาง จากการศึกษาดูงานในโรงเรียนต้นแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้ร่วมศึกษาไม่สามารถวางแผนในการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียน จึงขาดความมั่นใจเพราะไม่เคยเข้ารับการอบรมมาก่อนและยังไม่เคยทำวิจัยในชั้นเรียนเลย เห็นว่าเป็นเรื่องที่ยากเกินระดับความสามารถหรือศักยภาพของครู และเป็นภาระที่หนักนอกเหนือไปจากงานสอนตามปกติที่มีมากอยู่แล้ว

เมื่อดำเนินการพัฒนาครูด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการ ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน มีความตระหนักในภาระรับผิดชอบที่จะต้องพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ และมีความมั่นใจ มีเจตคติที่ดีต่อการทำวิจัยในชั้นเรียนและการนำเอากระบวนการวิจัยมาแก้ปัญหาการเรียนการสอนและพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งโดยภาพรวมผลการดำเนินการพัฒนาเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ครูเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การสอนและวัฒนธรรมการทำงาน สามารถวางแผนแก้ปัญหาและพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยการเขียนเค้าโครงการวิจัยในชั้นเรียน รู้จักเลือกปรับกิจกรรมการเรียนรู้ ปรับเปลี่ยนวิธีการสอน ปรับสื่อ นวัตกรรม ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหาของผู้เรียน พร้อมทั้งสามารถนำลงสู่การปฏิบัติจริงในชั้นเรียนได้

ผดุงศักดิ์ วิไลลักษณ์ (2546 : 100-101) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัย พบว่า

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน โดยรวมและปัจจัยโดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านปัญหา อุปสรรคการทำวิจัยในชั้นเรียน ด้านความเข้าใจ และความตระหนักในการทำวิจัยในชั้นเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านสภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยภายนอกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

2. การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน โดยรวม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และเมื่อจำแนกตามตำแหน่งของครูผู้สอน วุฒิการศึกษา การผ่านการอบรมและประสบการณ์ในการสอน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน โดยรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และเมื่อจำแนกตามตำแหน่งของครูผู้สอน วุฒิการศึกษา การผ่านการอบรมและประสบการณ์ในการสอน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

สุกัญญา สีสวย (2547 : 93-95) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาครูด้านการวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนอนุบาลสุริยาอุทัยพิมาย อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ก่อนพัฒนาครูด้านการวิจัยในชั้นเรียน พบว่า ครูส่วนใหญ่ไม่เคยทำวิจัยในชั้นเรียนมาก่อน หลายคนเคยเข้ารับการอบรมการวิจัยในชั้นเรียนมาแล้วหลายครั้ง แต่ยังมีปัญหาในด้านความรู้ความเข้าใจในหลักการวิจัยในชั้นเรียน ขาดทักษะในการทำวิจัย ขาดความมั่นใจและไม่กล้าตัดสินใจในการลงมือทำวิจัยในชั้นเรียน โดยส่วนใหญ่ต้องการทำวิจัยในชั้นเรียนและรู้ประเด็นปัญหาที่จะทำวิจัย แต่ไม่รู้วิธีการแก้ปัญหา ขาดการนิเทศติดตามและการชี้แนะให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด

ภายหลังการพัฒนาโดยการอบรมปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน การประชุมเชิงปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน และการนิเทศติดตามการทำวิจัยในชั้นเรียน ครูมีความรู้และความมั่นใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนเพิ่มขึ้น โดยขึ้นการกำหนดหัวข้อการวิจัยในชั้นเรียน ครูสามารถสำรวจสภาพการปฏิบัติงานและกำหนดหัวข้อการวิจัยในชั้นเรียนได้ ซึ่งได้รับคำแนะนำเพิ่มเติมจากผู้ศึกษาค้นคว้า ขึ้นการเขียนเค้าโครงการวิจัย ครูให้ความสำคัญของการเขียนเค้าโครงและสามารถเขียนเค้าโครงการวิจัยได้อย่างเหมาะสม ขึ้นการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียน ครูสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนโดยพัฒนานวัตกรรม เครื่องมือ และนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นระบบมากขึ้น มีการบันทึกโดยใช้เครื่องมือที่ชัดเจน สามารถนำไปอ้างอิงและตรวจสอบได้ พร้อมทั้งสามารถวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายได้อย่างสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การทำวิจัย ขึ้นการเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียนครูสามารถเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียนได้โดยความช่วยเหลือแนะนำซึ่งกันและกันของกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า

ผลการพัฒนาครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนของโรงเรียนอนุบาลสุริยาอุทัยพิมาย ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้ และการปฏิบัติงานของครูที่ส่งผลต่อการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนกล่าวคือมีการทำงานเป็นทีมและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความตระหนักและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกัน มีความกระตือรือร้นในการทำวิจัยและศึกษาผลงานการวิจัยของคนอื่นมากขึ้น และสามารถให้

คำแนะนำการทำวิจัยในชั้นเรียนแก่ครูคนอื่นได้อย่างมั่นใจ ประเด็นที่ต้องดำเนินการต่อไป คือ การส่งเสริมให้ครูใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

6.2. งานวิจัยต่างประเทศ

เบ็ค (Beck, 1992 : <<http://thailis.uni.net.th>>) ได้ศึกษาเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียนกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ผลการศึกษาพบว่า ความเข้าใจในเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นสิ่งสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างมาก ต่อครูผู้สอนในหลายวิชา และในทุกระดับชั้น แต่ยังมีข้อจำกัดในการพัฒนาการสอนที่ทำให้ครูสามารถบรรลุผลจากการใช้การวิจัยเป็นส่วนประกอบในการจัดการเรียนรู้ได้ ในการพัฒนาครูให้เป็นนักวิจัยที่ดีและมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะเป็นนักวิจัยในชั้นเรียนได้ ต้องอาศัยเทคนิคในการวิจัยที่หลากหลาย จากการศึกษาพบว่าวิธีการที่ช่วยให้ครูเป็นนักวิจัยในชั้นเรียนต้องมีลักษณะ 3 ประการคือ 1) มีการวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ ทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2) นำเสนอวิธีการวิจัยที่มีความสัมพันธ์กันกับ 4 วิธี (การสืบสวนวิธีการสอน การสืบสวนแบบร่วมมือ การคิดอย่างเป็นระบบ และการปฏิบัติอย่างเป็นวิทยาศาสตร์) 3) การแสดงการพัฒนาของตนเองที่เป็นนักวิจัยในชั้นเรียน โดยการนำเสนอโครงการวิจัยในชั้นเรียน

ทันเนอร์ (Turner, 1992 : <<http://thailis.uni.net.th>>) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับครูที่สอนภาษาอังกฤษ ใน ห้องเรียน : จะนำการทำวิจัยในชั้นเรียนไปสู่การปฏิบัติได้อย่างไร โดยการสะท้อนความคิดจากครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา 9 แห่ง เกี่ยวกับช่องว่างในการปฏิบัติ การวิจัยของครู ผลการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนภาษาอังกฤษส่วนมากใช้ประสบการณ์สอนในอดีตมาใช้ในการตัดสินใจในการปฏิบัติการสอนในปัจจุบันครูส่วนมากมีความคิดเห็นว่าการดำเนินการวิจัยจะทำให้ค้นพบปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ได้ส่วนข้อจำกัดของครูผู้สอนที่พบเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียน คือขนาดของห้องเรียนที่ใหญ่โตเกินไปมีนักเรียนมากกว่า 30 คน พฤติกรรมของนักเรียนไม่สามารถควบคุมได้และขาดการสนับสนุนและได้รับความร่วมมือจากผู้บริหาร

เฟลด์แมน (Feldman, 1993 : <<http://thailis.uni.net.th>>) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครู ซึ่งเป็นการสำรวจวิธีที่ครูใช้ประสบการณ์ของตนเองและจากเพื่อนร่วมงาน เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานภายใต้คำถามที่ว่า อะไรคือวิธีที่สร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับครูภายใต้รูปแบบจำลองโปรแกรมของการวิจัยในชั้นเรียน โดยการเตรียมการของครู ผลการศึกษาวิจัยพบว่าความเข้าใจของครูสามารถพัฒนา

ได้โดยผ่านการฝึกปฏิบัติจริง และการพัฒนาตนเอง เช่น ด้านการพูดคุย การใช้ความคิด การศึกษาอย่างเป็นระบบร่วมกับครูคนอื่น และ ซึ่งให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยปฏิบัติการว่ามีบทบาทสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาของครูและปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียน

เคลลี่ (Kelly. 1993 : <<http://thailis.uni.net.th.>>) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการวิจัยในชั้นเรียนและการเรียนรู้แบบ ปฏิสัมพันธ์ : การประเมินผลกระทบผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ และครูทั่วไป มีวัตถุประสงค์เพื่อรองรับปัญหา 2 ปัญหา คือ การเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษที่สร้างขึ้นใหม่ด้วยเทคโนโลยี ซึ่งดำเนินการโดยครูอธิบายถึงประสบการณ์เกี่ยวกับการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีในการสอนในชั้นเรียนด้วยความช่วยเหลือของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่าครูสามารถสร้างสรรค์ขั้นตอนการสอนที่ให้ประโยชน์มากที่สุดในการใช้เทคโนโลยีการสอนภาษาอังกฤษ

ดิกเก้นส์ (Dickens. 1998 : <<http://thailis.uni.net.th.>>) ได้ศึกษาทฤษฎีมุมมองเกี่ยวกับการปฏิบัติในด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยอธิบายถึงวิธีที่นักปฏิบัติใช้วงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งมุ่งเน้นกระบวนการทำงานเป็นทีม และการศึกษาวงจรทีมของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยใช้ระเบียบวิธีที่เป็นเอกภาพ และไม่เป็นลำดับขั้นตอน และการทำงานของทีมงานต้องปฏิบัติตามเค้าโครงของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน และการสะท้อนผล เพื่อให้สมาชิกของทีมงานสามารถปฏิบัติได้โดยอาศัยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และประสบการณ์เป็นเบื้องต้นของสมาชิกในทีม ซึ่งผู้ร่วมวิจัยต้องใช้ความคิดเห็น และการตรวจสอบกระบวนการนี้ในแต่ละระดับบุคคล ตามเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ การศึกษาครั้งนี้ให้ความสนใจเกี่ยวกับวิธีที่นักปฏิบัติต้องใช้ภาษาเพื่อทำให้เกิดความหมาย และสร้างความเป็นจริงเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของตน และใช้แผนภาพทางวิทยาศาสตร์เชิงปฏิบัติได้ โดยแผนภาพได้แสดงให้เห็นว่าทฤษฎีการลงมือปฏิบัติงาน เช่น การได้รับความสำเร็จไม่ใช่ความล้มเหลว สามารถช่วยลดความไว้วางใจของสมาชิกในทีมของตนส่งผลให้เกิดการเรียนรู้

โรบินสัน (Robinson. 2000 : <<http://thailis.uni.net.th.>>) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจ ในงานของครูระดับประถมศึกษา และระดับการนิเทศเชิงคลินิกในโรงเรียนระดับประถมศึกษา โดยเน้นการตรวจสอบว่า ความพึงพอใจในงานของครูมีความสัมพันธ์กับการนิเทศเชิงคลินิก และเพื่อเสริมสร้างความพึงพอใจในงานของครูให้เพิ่มมากขึ้น โดยการเพิ่มปฏิบัติการนิเทศเชิงคลินิก กลุ่มตัวอย่างเป็นครูในโรงเรียนประถมศึกษา 3 โรงเรียน ที่เป็นตัวแทนของโรงเรียน 3 กลุ่มคือกลุ่มที่ใช้การนิเทศเชิงคลินิกสูง ปานกลาง และต่ำ

การเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถามการปฏิบัติการนิเทศเชิงคลินิก ผลการศึกษาพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่าง 2 ใน 3 ของโรงเรียนตัวอย่าง โดยโรงเรียนที่มีระดับการนิเทศเชิงคลินิกสูงและปานกลางมีคะแนนเฉลี่ยในปัจจุบันด้านการให้ข้อมูลป้อนกลับเทียบกับความพึงพอใจงานของครู แตกต่างกันทั้ง 3 โรงเรียน โดยสรุปเมื่อมีการใช้การนิเทศเชิงคลินิกเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในด้านการให้ข้อมูลป้อนกลับ สามารถทำให้ครูมีความพึงพอใจในงานมากขึ้น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการพัฒนาทรัพยากรบุคคลเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับหน่วยงานทุกหน่วยงาน เพื่อพัฒนาครูในหน่วยงานให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการทำงาน สภาพโดยทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนของครู พบว่า ครูส่วนมากประสบปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียน คือ ขาดความรู้ความเข้าใจ และขาดทักษะในเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน ขาดวัสดุอุปกรณ์และแหล่งวิชาการ ขาดการนิเทศติดตามผลและให้ความช่วยเหลือจากครูที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในชั้นเรียน ขาดผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษางานวิจัย ขาดงบประมาณที่สนับสนุนให้ครูดำเนินการวิจัยที่เพียงพอ ส่วนด้านความต้องการที่จะพัฒนาตนเองของครูด้านการวิจัยในชั้นเรียน พบว่า ครูมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองในด้านการวิจัยในชั้นเรียนเป็นอย่างมาก เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและเกิดทักษะในด้านการวิจัยในชั้นเรียน สามารถทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนที่ตนเองรับผิดชอบได้ โดยต้องการการสนับสนุน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาในเรื่องการวิจัยในชั้นเรียน และแหล่งศึกษาค้นคว้างานวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY